

Šumarski list.

Organ

hrv. slav. šumarskoga društva

Izdaje

hrvatsko-slavonsko
šumarsko društvo

Uređuje **Ivan Partaš.**

Izlazi svaki mjesec.

ZAGREB 1904.

Naklada hrv. slav. šumarskoga društva.

Na ubaviest p. n. gg. članovima i predbrojnima.

Članarina odnosno predbrojnina ima se u smislu društvenih pravila uplatiti u društvenu blagajnu u prvoj četvrti svake godine. Članarina za članove I. razreda iznosi 10 K., a one II. razreda 2 K., nu oni članovi II. razreda koji uz „Lugarski viestnik“ dobivaju još i „Šumarski list“ plaćaju 6 K. na godinu. Novei šalju se na predsjedništvo hrv.-slav. šumarskoga društva u Zagrebu (Gornji grad, Markov trg br. 3.).

Šumarski list.

Br. 5. U ZAGREBU, 1. svibnja 1904. God. XXVIII.

Uvrstbina oglasa: za 1 stranicu 16 K.; za $\frac{1}{2}$ stranice 8 K.; za $\frac{1}{3}$ stranice 5 K. 20 fil.; za $\frac{1}{4}$ stranice 4 K. — Za višekratno uvrštenje primjerena popustbina.

Usurpacija šumâ i pašnjakâ.

Piše Gašo Vac, kr. kot. šumar.

Tečajem mogega službovanja, u raznim krajevima Hrvatske i Slavonije, proniknuo sam i proučio pitanje »usurpacija« — do u tančine!

Ovo kratko vrijeme pako, mogega službovanja u bivšoj Gornjoj Krajini, t. j. u ogulinskom kraju, usavršilo je moje topogledne nazore, pak sam stoga odlučio, da o tom važnom pitanju napišem raspravicu, ne bi li time doprinesao zdravo zrno k napredku t. j., da nam ti žalostni odnošaji bar donjekle prestanu!

Znam, da ni jedno šumsko vlastništvo nije pošteđeno od »usurpantah«. Iznimka ima kod velikih vlastelinstvah i države. Narod bježi od spainske i carske šume, kao vrag od tamjana!

Jedino imovne občine i zemljištne zajednice, nisu pošteđene od nezasitne želje »usurpatorah«, da usurpatorskim — ili samovoljno prisvajajućim načinom — dodju do zemljišta, bez da su u to ime što doprinesli, platili, odštetili itd. Tasamovolja prisvajanja zemljišta, uvriežila se je u našem seljačkom narodu.

Kakova sredstva sve rabi, da se šumskog i pašnjačkog tla dočepa, nije njegova briga! Glavno je njegovo načelo, da si prikrči od šume ili pašnjaka, — a što prikrči, to lahke ruke ne pušta! Mi, koji svaki dan u narodu živimo i vani radimo, znamo ponajbolje, da je to pitanje, uz šumske štete, naj-

crnija strana, koja radi proti racionalnom šumskom i paševinskom gospodarenju. To je »rak-rana« u našem narodu, a naročito u Gornjoj Krajini.

Posjedovni odnošaji silno su neuredjeni u bivšoj Gornjoj Krajini, a usurpacijah ima na svakom koraku i to kako na velikoj, tako i na najmanjoj površini, bilo na pašnjaku, bilo u šumi. Tomu ne ima ni kraja ni konca!

Kako mi se službeni djelokrug proteže na kotare Ogulin, Slunj i Vojnić, koji zapremaju do pol milijuna rali skupne površine, imam dovoljno prilike i dobru školu, da ovo pitanje proučim. Latio sam se s toga pera, da cienjenim čitateljima поближе ocrtam odnošaje »usurpacijah«, t. j. kako bi iste odstranili i uredili.

Predjimo na samu stvar. Raspravljat ćemo o usurpacijama u imovnim šumama i onima z. zajednica zajednički, pošto se u načelu o jednoj stvari radi. Pravoužitnici imovnih občina i ovlaštenici zemljištnih zajednica, imaju prava na zajedničku imovinu. S toga seljak pravoužitnik ili ovlaštenik, ne smatra nikakovim prekršajem, ako si uz svoju oranicu ili livadu prikrči i priore komad zemlje. A ne samo da si prisvoji uz svoju zemlju, već on znade i u sred šume ili pašnjaka znatan komad »okupirati i usurpirati«.

To je njegovo — misli si on; — a tko će ga iz posjeda iztjerati!?

Uz poznatu tvrdoglavost i pravdašku ćud našega seljaka, teško onda šumaru, ako bi šumu ili pašnjak uredjivati počeo.

A pošto šumaru, ni medju kaputaši na ladanju »ruže ne cvatu«, to si možemo pomisliti, kako nam je pri duši!

»Nu dušu u se — pak radi«, kaže hrv. poslovice. Tako mora i biti, bez da se tužimo i jadikujemo. U savjestnom radu, jeste napredak naroda, za koji smo tu.

Rekli smo, da su naši obični usurpanti — ovlaštenici ili pravoužitnici. Kao takovi, podpadaju radi prekršaja usurpacije tla počinjenih u imovinskoj šumi i u šumi ili pašnjaku zemljišne zajednice temeljem §. 18., š. z. i §. 68. š. z. sudbenosti političkih oblasti.

Po §. 60. š. z. teč. 6. šum. zak., jeste nepovlašćeno »prisivljanje zemlje« — kvar šumski t. j. prekršaj proti ustanovama šumskoga zakona.

Isto tako po §. 60. toč. 7. š. z. jeste »i svako ino upotrebljivanje zemljišta šumskoga« prekršaj proti ustanovama šum. zakona.

Evo nam u šum. zakonu jakoga oslona, da od šumah uklonimo »usurpacije« šumskoga tla.

Da se je svaka usurpacija za vremena ustanovila i pravodobno prijavila političkoj vlasti, uklonjena bi bila mnoga i mnoga usurpacija. Tako je to ali zastarjelo.

Nehaj i neuredjeni odnošaji u obće, a naposeb šumskoredarstveni, na mnogim mjestima skrivili su, da mi imamo sada posla sa najstarijima, starima, novima i najnovijima usurpacijama. Čl. III. carskog patenta od 24. lipnja 1857. odnosno naredba od 7. veljače 1860. o uvadjanju šumskoga zakona propisuje, da utrnjuje iztraga i kazan, ako narušitelj šum. zakona, dakle i usurpant ne bude za šest mjeseci od dana učinjenoga narušaja, uzet pod iztragu.

Čim taj rok mine, ne možemo više na osnovu šum. zakona postupati. S tih propusta, nastale su mnoge stare usurpacije

Valja nam se drugoga zakonitoga načina primiti, ako želimo posjed urediti i usurpantah riešiti se.

Zašto imade zakona i u krieposti stojećih naredaba visoke zemaljske vlade? §. 618. gradjanskog parbenog postupnika propisuje:

»Ako tko u posjedu koje stvari ili prava kojega bude prikraćen, ili ako protupravno bude lišen toga posjeda: ima odmah i najduže za trideset dana uklopno s praznicí, iza kako bude doznao smetanje, zamoliti tužbom smetena posjedovanja pomoć sudačku i točno izraziti što ište«.

»Po izmaku toga vremena, ima se tobožnji smetani posjednik odpraviti, da putem pravde podigne običnu posjednu tužbu«.

Taj §. 618. gr. p. p. odnosi se na smetanje posjeda. Važi i tamo, gdje se radi o posjedu, na koji imaju pravo-užitnici i ovlaštenici prava, t. j. odnosi se i na posjed imovnih občina i zem. zajednica.

Pošto ali »zagodom« i »utrnućem« ustanova šum. zakona, ne možemo na temelju š. z. postupati; a §. 618. gr. p. p. odnosi se izravno i na naše šumoposjednike, naročito na imovnu občinu nu propisuje rok od 30 dana, a kada mine taj rok, to nam valja putem građanske parnice, proti usurpantima dokazati pravo vlasništva.

Nu parnice su skupe. S toga: »Mršava nagoda, bolja je, nego li najmastnija parnica«, veli hrvatska poslovice.

Ne ima druge, već poprimiti se nagode.

U tom pogledu, dobro dolaze **imovnim občinama**, propisi i naredbe vis. kr. zemalj. vlade od 16. lipnja 1885. br. 16104. i naredba od 24. svibnja 1885. br. 16230. glede »političke reambulacije medja občinskih šumišta.

Navesti ćemo u kratko ustanove prve naredbe.

»Reambulacija odnosno rektifikacija medja spada na nadležnost sudova.

Nu občinam stoji prosto, da vlastitoga znanja i ravnanja radi, uz intervenciju podžupanijskoga (sada kr. kot. oblasti) mjerničkoga i šumar. osoblja, preduzmu reambulaciju medja, a na temelju obavljenih izvida i pribavljenih točnih mapa, pokušaju nagodu s dotičnim strankami«.

Ovim načinom će se po svoj prilici mnoga prieporna medja kratkim putem rektificirati moći.

Gdje to ne bi pošlo za rukom, tamo ne će preostati drugo nego, da se — kako je dotična usurpacija izvidom i valjanima mapama na licu mjesta doista konstatovana — proti dotičnikom putem sudbenim postupaju. Drugospomenuta naredba preporuča »da se za sve starije okupacije sklopi što kratkotrajniji zakupni ugovor, te tim dospije na čvrsti pravni temelj«! Tada je lahko usurpirano zemljište povratiti.

Ako se kod novih usurpacija ne premaši 30 dnevni rok, može imovna občina postupati u smislu gorespomenutog §. 618. gr. p. p.; ili u smislu §. 60. toč. 6. i 7. šum. zak. u roku od 6 mjeseci. Ako jedan i drugi rok prodje, a to je kod starih usurpacija prošao, najshodnije biti će poslužiti se pogodnošću gorespomenute visokovladne naredbe.

U važnim slučajevima valja poći pred slavni sud, te, bez odvjetnika, dati u zapisnik tužbu radi priznanja prava vlastništva.

Tim načinom, neka se imovna občina posluži u najskrajnjoj nuždi, pošto je sudbeni postupak preskup. Najshodniji način jeste, da imovna občina traži uredjenje usurpacijah, uz intervenciju izaslanika političke oblasti, na temelju gorespomenute naredbe, odnosno da kod kr. kot. oblasti to uredjenje putem rasprave provede.

Da je politička vlast nadležna u pogledu usurpacijah postupati, sliedi po mom skromnom mnienju već iz §. 9. š. z. koji glasi:

»Šume, koje su otegoćene pravom drvarenja (takozvanimi šumskimi služnostima) imadu se ne samo uzdržavati nego i neprestano nastojati (uzgajati) primjerenim načinom; kako i na koliko je slobodno koristiti se takovim šumama, ustanovljuje gospodarstvena osnova«.

Ako se šume usurpiraju, ne mogu se u smislu ovoga paragrafa »uzdržavati i neprestano nastojavati (uzgajati)«, već naprotiv trpi bitstvo šume, tim više, ako je gospodarstvena osnova sastavljena.

Čim se usurpiraju stanoviti djelovi, krnji se sustavnost šume i udaljuje se od gospodarstvene osnove.

Usurpatori poremećuju uzdržavanje i uzgajanje šume«. Šuma mora biti cielovita i netaknuta u površini, ako želimo, da nam svojoj svrsi služi.

Čim si od te uredjene površine, prisvajaju pojedinci, ili su si već od prije što prisvojili, to ovo gospodarstvo trpi i jedinica nije cielovita, već se

umanjuje tlo, a prema tomu i uživanje na tom tlu. Podjimo dalje.

§. 18. š. z. propisuje:

»Glede sumnjah, poteškoćah i parbah, koje se u šumah, obterećenih pravom drvarenja, porode u obziru uporabe ustanova, gore sadržanih (uključivo i §. 8. š. z.) imadu odlučivati vlasti političke, izključenjem puta pravde. Mnijem da ne ima većih »poteškoćah« nego što su usurpacije, pak je s toga politička vlast zvana, da ih ukloni.

§. 23. š. z. propisuje, da vlasti političke imadu u obće nadzirati, kako se nastoji oko šumah i lugovah.

U slučajevih, koji im makar od koga po §. 22. do znanja dodju, imadu te vlasti, prizvav dotičnike i nepristrane vještake stvar izviditi i odluku izreći.

§. 22. š. z. zadnja alineja kaže: »Opažene protuzakonite samovoljnosti u upotrebljivanju šume za druge svrhe (prisvajanje šume, krčenje i pretvaranje u drugu vrst kulture zanemareno naploddjivanje), pustošenje (zar prisvajanje i krčenje nije pustošenje?) i neshodno postupanje sa šumami (§§. 2 — 7.) vlastan je svatko, s obzirom na §. 23. prijavljivat vlastim političkim«.

Iz tumačenja §§. 9., 18., 22. i 23. š. z. jasno sledi, da je politička vlast nadležna sudjelovati kod uredjenja usurpacija imovnih občina, da zaprieći opažene »samovoljnosti u upotrebljivanju šume za druge svrhe, da zaprieći usurpiranjem šum. tla — pustošenje i neshodno postupanje sa šumami!«

Zagodom utrnjuje kriepost §. 68. š. z. u pogledu sudovanja radi prekršaja §. 60. toč. 6. i 7. š. z. — glede kazne (globe ili zatvora); ali glede usurpacijah valja se, mislim, držati ustanovah §. 18. i 23. š. z.

Priznajem, da se teško i na tom temelju svrha polučuje, jer ne imamo u tom pogledu pozitivnih naredabah. Nu kada su političke vlasti nadležne riešavati takove priepore kod zemljištnih zajednicah, analogno tome, jesu nadležne i za imovne občine. Pravni izvori imovne občine i zemlj. zajednice jesu razni, ali je svrha ista! Treba samo jedno i drugo urediti.

Visoka vlada dobro bi učinila, da u tom smjeru blagoizvoli nadopuniti gorespomenutu naredbu od 16. lipnja 1885. br. 16104, pošto njekoje imovne občine — radi neuredjenih usurpacijah — silnu štetu trpe.

Tako smo u glavnome progovorili o obćenitom uredjenju a naročito o načinu uredjenja kod imovnih občina.

Predjimo sada na uredjenje usurpacijah kod zemljištnih zajednicah.

Zemljištne zajednice — znamo svi — imadu se urediti na temelju zakona od 25. travnja 1894. i to pravno a gospodarstvo u šumah z. z. ima se urediti na temelju zakona od 26. ožujka 1894., kojim se uredjuje stručna uprava i šumsko gospodarenje u šumah, stojećih pod osobitim javnim nadzorom.

K tomu zakonu o uredjenju šumâ izdana je provedbena naredba visoke kr. zem. vlade od 23. travnja 1903. br. 23.152.

Za uredjenje pašnjakah zem. zajednica ne imamo ali do sada provedbene naredbe! Da vidimo što zakon o uredjenju pašnjaka propisuje. §. 3. istoga zakona propisuje: »za pašnjake, koji se nalaze na bezuvjetno šumskom tlu, ima se sastaviti gospodarski program (§. 4. ovoga zakona) počivajući na načelu, da je glavna svrha tih pašnjaka — uživanje paše, a uzgredna uzgoj drva«!

»Za drvljem obrasle pašnjake, koji se ne nalaze na bezuvjetnom šum. tlu, ima se sastaviti gospodarstveni program u toliko, u koliko isti za pašu blaga ovlaštenika (suposjednika) potrebni nisu«. U kratko rečeno, za te pašnjake ne treba program sastavljati!

Zakon propisuje, da se ima za pašnjake na absolutnom šum. tlu, sastaviti osnove ili programi, ali da je glavna svrha istih pašâ, a uzgredna uzgoj drva.

Kako će se sve to na pašnjacima urediti, propisati će to visoka kr. zemalj. vlada posebnom naredbom. Nu — pošto

nam je svima znano, — da na pašnjacima z. z. ima ponajviše usurpacijah, valja prigodom izdavanja topogledne naredbe najveću pažnju posveti »uredjenju usurpacijah na pašnjacima«; naročito u bivšoj Vojnoj Krajini, bili ti pašnjaci na absolutnom šum. tlu ili ne bili. Kada su usurpacije uredjene uredjeni su u glavnom i pašnjaci! Odnosaji bivše Gornje Krajine nisu lošiji od onih u ostaloj bivšoj Krajini.

Svagdje ta »rak-rana«, podkapa jedinstvo pašnjaka. Primjera radi navesti ću, da je kr. kot. oblast u Ogulinu izvješćem od 31. srpnja 1903. br. 8185. podniela na visoku kr. zem, vladu predstavku, da se usurpacije šuma i pašnjaka u ovom kotaru uredi. U ovoj predstavi se između inoga navadja :

»Posjed zemljištnih zajednica u ogulinskom kotaru, iznaša znatnu površinu od 40.182 rali i to šuma i pašnjaka, kojih posjed uredjen nije, pak je od prike nužde, da se uredi posjedovni odnosaji.«

Kod mnogih z. z. imade starih i novih usurpacija, pak su ovlaštenici i neovlaštenici izkrčili pašnjak ili šumu, i odnosno tlo upotriebili za vlastitu korist, t j. pretvorili u oranice, livade i t. d.

Usljed usurpacije tla, umanjio se je posjed z. z. u ovom kotaru za $\frac{1}{5}$ i više.

»Zemljištna zajednica plaća porez i gruntovna je vlastnica dočim su faktično posjednici i uživatelji koristi pojedini ovlaštenici, a u mnogim slučajevima i neovlaštenici!

To je kratki izvadak iz predstavke kako da se uredi usurpacije u ogulinskom kotaru, na znatnoj površini od 40182 rali.

Ta površina veća je, nego li mnogi upravni kotar u hrv. Zagorju!

Valja nam svima pregnuti, da te žalostne neuredjene odnosaje u našoj domovini uredimo i odstranimo.

Lahko je voditi šumarstvo u uredjenim odnosajima!

»Šume stvarati — to je teško«!

Nisam ni sam mislio, da je tako, ali sada vjerujem. Nu s božjom pomoću — ići će sve!

Za uredjenje i odstranjenje usurpacijah kod z. z. i za rješanje priepora izmedju ovlaštenika nadležne su političke oblasti, a to sve na temelju §§. 50—53. zak. z. z.

Našu raspravu upodpuniti će, ako donesemo, što pojedini §. propisuje.

§. 50. zakona o zemljištnim zajednicama veli:

»Nadzor nad z. z. u prvoj molbi vrši u pravilu nadležna kotar. oblast (grad. poglavarstvo) i to, bud posredno, bud putem poglavarstvih upravnih obćinah.

Zemljištne zajednice, koje su vlastnice šumah, stoje pod nadzorom one oblasti, kojoj u pogledu šumskoga gospodarstva pripada nadzor«.

§. 52. istoga zakona glasi:

»Sve prepore ovlaštenikah, glede izvršivanja ovlašteničkoga prava, u koliko je ovo samo nepreporno, toli glede postojanja, koli glede obsega rješavaju za nadzor nadležne upravne oblasti (§. 50.)

Proti odlukam upravne oblasti, dozvoljen je pravni liek utoka, prema obćenitim propisom«.

Kak ovidimo, za rješavanje usurpacijah nadležne su upravne oblasti, kako radi priepora u šumah z. z., tako i na pašnjacima.

Glede nadležnosti priepora usurpacije na pašnjaku, nastalo je krivo mnienje, da je u pogledu rješavanja priepora usurpacija na pašnjacima nadležan sud raspravljati, a ne pol. oblasti. pak je visoki kr. stol sedmorice izrekao dne 12. rujna 1895. pod br. 3468. sliedeću načelnu rješitbu (izpustiv ostalo).

»Po §. 1. z. od 25. travnja 1894. o uredjenju zemljištnih zajednica, sačinjavaju sada obćinski pašnjaci u području obstojavše hrvatsko-slavonske krajine, koji su po §. 17. krajiškog temeljnog zakona od 7. svibnja 1850. prešli u vlastnost dotičnih obćina, imovinu stanovitih ovlaštenika, dakle raz-

rednu imovinu, u smislu §. 18. občinskog zakona za ob-
tojavšu Vojnu Krajinu od god. 1862. s kojom sada po
§. 31. gore navedenoga zakona od 25. travnja 1894.
razpolazu glavne skupštine svih ovlaštenika.
Za izvršivanje nadzora nad zemljišnim zajednicami u smislu
toga zakona i za rješene priepora izmedju ovlašte-
nika nadležne su političke oblasti«.

Tako je odlučio vrhovni sud, glede obć. pašnjaka. Pošto
imamo čvrst temelj i oslon u zakonu o uredjenju zem. zajed-
nica, da medjašno stanje šumah i pašnjakah urediti možemo,
to nastojmo, da izmjerom i omedjašenjem šuma i pašnjaka ure-
dimo medjašno stanje; — a kada to uredjajno bude, urediti
će se putem političkih oblasti i usurpacije.

Predjimo sada na sam način i postupak uredjenja
usurpacijah:

Mi smo još godine 1895. u cienjenom našem »Šum. listu«*
pisali članak »Naši pašnjaci«. (Bilo je to u Dol. Miholjcu,
gdje sam više pašnjaka z. z. omedjašio i uredio). Tada smo na
koncu izjavili: »Nastojati ću budući budući put predočiti, kako
bi se isti (pašnjaci) urediti mogli, da tim dobijemo podpunu
sliku, što bi imali biti naši pašnjaci u budućnosti«.

Svomu obećanju udovoljujem nakon 8 godišnjeg prouča-
vanja predmeta i to sa ovim poduljim člankom.

Uredjenje usurpacijah provesti će se, — ako se dobro i
točno provede reambulacija medja obć. pašnjaka i
šuma.

Postupak i način reambulacije, te uredjenja usurpacija
možemo razdjeliti u tri odsjeka i to:

- a) Postupak kod izmjere i omedjašenja;
- b) Postupak zem. zajednicah i postupak poli-
tičke oblasti;
- c) Provedba elaborata.

Mi ćemo redom proučiti to pitanje, u pojedinom odsjeku.

* Vidi stranu 486—495.

a) Postupak kod izmjere i omedjašenja šumah i pašnjakah. Do sada nismo imali u tomu stalnoga pravca, kako da postupamo. Svaki šumar, koji je uređivao usurpacije, imao je svoj način i pravac. Na stvari ali ne mienja ništa, kakovi je način izmjere bio; glavno je to, da je izmjera dobra bila, a omedjašenje da je točno provedeno!

Sada imamo hvala Bogu, glede tih radnja u šumama, točan »naputak«, u provedbenoj naredbi visoke kr. zem. vlade od 23. travnja 1903. br. 22.152 k gorespomenutom zakonu od 26. ožujka 1894. i to u §. 1. u stupcu I. Predradnje. 1. Ustanovljenje šumske površine i uređenje medja. Mi ćemo glavne ustanove §. 1. navesti, da nam našoj raspravi jasnu sliku dadu.

»Šumska površina ima se ustanoviti pomoću gruntovnice, zemljarinskog katastra, segregacionalnih operata i eventualno postojećih odobrenih gospodarstvenih osnova.

U tu svrhu imaju se rabiti postojeći šum. gospodar. načerti, zatim prerisi iz katastralnih mapa, a gdje su novi gruntovni uložci jur sastavljeni, prerisi iz gruntovnih mapa«.

To su nam sve točne podloge, na temelju kojih ćemo vanjski rad upriličiti, t. j. izmjeru i omedjašenje provesti.

»Ako se kod pregledavanja medja opaze razlike između mapa i pravog stanja u naravi, tad valja iztražiti, da li su ove nastale usljed zakonite, a u mapah neizpravljene promjene šumskog posjeda; ili možda prisvajanjem šumskoga zemljišta od strane medjaša.

U prvom slučaju imaju se prerisi odmah izpraviti, a u drugom slučaju prisvojeno zemljište, kao i sadanji pravac šumske medje ustanoviti, te o tom obavijestiti posjednik (u našem slučaju zem. zajednica), da može poprimiti shodne mjere, kako će prisvojeno zemljište natrag dobiti.

U slučaju, da je šumska medja preporna, imaju se u prerinu urisati oba preporna pravca, te dalnje uređenje prepustiti posjedniku (zem. zajednici, da se provede postupak kod političke oblasti)«.

Mi smo uvijek prepornu medju na katastralnoj mapi ili prerisu crvenilom urisali, da se tako na prvi mah vidi preporiliti drugima riečima prisvojeno (usurpirano) šum. tlo!

»Šumske medje imadu biti vidljivo označene medjašnim znacima (n. pr. stupovima iz drveta ili kamena), koje medjašne znakove valja odmah kod izmjere postaviti«!

Kolce povade ljudi odmah Za vanjske radnje, t. j. za izmjerom ustanovljene usurpacije, rabio sam ubilježnicu po predležećem obrazcu u koju sam redom ustanovljene usurpacije unašao: (Vidi skrižaljku na strani 230. i 231.)

Kada omedjašujemo šumu ili pašnjak, pak kada ustanovimo priepornu medju — ili usurpaciju — to unesemo dotičnog usurpanta u tu zabilježnicu.

Stupci nam jasno govore, koju svrhu imadu. Glavno nam je u zabilježnicu unieti od usurpanta medjašnu parcelu, kao i parcelu zem. zajednice, koju je — ili od koje je medjašnik usurpirao.

Kada se razprava usurpacijah provede, odlučiti će se nakon provedene procjene ili razprave, što ima usurpant platiti:

1. u ime uživanja zemljišta;
2. u ime odkupa zemljišta;
3. u ime troškovah.

Kada je cieli postupak proveden, sliedi uplata prema odluci. Zaoto jesu i ovi stupci potrebni, da cieli predmet bude što pregledniji.

§. 1. gorespomenutog naputka propisuje:

»Da se šumske medje laglje uzdrže i pronadju, ima se za svaku gospodarstvenu jedinicu napose sastaviti prema obrazcu 1. »Opis medja«.

(Vidi obrazac na str. 229.)

Glede šumah znamo, da se one u svojoj »cielosti« uzdržati, užčuvati moraju. Nu kod naših raznolikih odnošaja, doći ćemo u priliku, da se usurpirano šumsko zemljište, usurpatoru prepustiti mora. Prigodom omedjašivanja šuma, doći ćemo mnogo puta i u takovi položaj.

Zemljištna zajednica

Porezna občina

[illegible]

Čitamo u »Instruction für die Begrenzung, Vermessung und Betriebseinrichtung« der österreichischen Staats- und Fondsforste za god. 1901. u §. 12. da za uredjenje šumskih medja, trebaju sljedeće izprave:

1. Kratko sastavljeni zapisnik sa svakim interesentom ili više njih, u kojem dolaze izmjenično zapisani svi medjašni interesi i priepori, kao i sve parcele šumovlasnika.

U 10 točaka toga zapisnika ide se za tim, da se dobrom voljom i nagodom, priznaju medje prema jur obavljenoj reambulaciji.

2. »Zabilježnica medja« sastavljena prema jur spomenutom razlaganju.

3. Nacrt, koji pokazuje medjašno stanje i postojeće usurpacije.

Svrha toga uredjenja jeste, izvansudbenom dobrovoljnom nagodom polučiti uredjenje šum. medja.

Zato se u toj »Instructiji« kaže, »Wurde die Begrenzung ohne gerichtliche Intervention vorgenommen, so sind sowohl das hierüber aufgenommene Protokoll selbst, als auch die beigehefteten Behelfe von sämmlichen Betheiligten, in Beisein und unter Mitfertigung von zwei unbedenklichen Zeugen mit der ausdrücklichen Erklärung zu unterzeichnen, dass die Betheiligten mit dem Inhalte des Protokolles und seiner Beilagen vollkommen einverstanden sind«.

Mi sa naše strane kažemo, da se »dobrovoljnom nagodom« mnoga prieporna medja urediti može. Naša »zabilježnica usurpacijah« nadomješćuje nam taj protokol, pak se na temelju tom uredjenje i razprave provesti mogu. Razumije se samo sobom, da će se kod nastalih priepora, razprave provesti morati!

Tako smo glede uredjenja šumskih medja, predložili način i postupak.

Sada nam je prijeći, na naše pašnjake z. z., kojih posjed jeste silno neuredjen i usurpiran.

Provedbena naredba visoke kr. zem. vlade, k spomenutom zakonu od 26. ožujka 1894. govori samo o uredjenju šumar. gospodarstva t. j. š. medja, a o pašnjacima ništa! Zaoto smo i iztakli, da visoka kr. zemalj. vlada, treba za »gospodarstveno uredjenje pašnjaka« da izda posebnu naredbu.

Nu glede uredjenja medjah pašnjakah, mogu se ustanove gorespomenutog §. 1. naputka k provedbenoj naredbi, uporaviti i na pašnjake.

Gore smo spomenuli §. 3. zakona, koji kaže: »Za pašnjake, koji se nalaze na bezuvjetno šumskom tlu, ima se sastaviti »gospodarski program«.

Ako se ima sastaviti »gospodarski program«, sliedi od tuda, da se medje i usurpacije urediti moraju!

To je propis za pašnjake na »bezu v j e t n o š u m s k o m t l u«. I za drvljem obrasle pašnjake, koji se ne nalaze na bezuvjetno šum. tlu, ima se sastaviti »gospodar. program«.

Iz tih svih prednavedenih zakon. ustanovah sliedi, da se gospodarstvena osnova ili program mora sastaviti samo za šume; a gospodarski program samo za pašnjake, koji se nalaze ili ne nalaze na bezuvjetnom šum. tlu!

To nam daje zakoniti temelj, da možemo prigodom sastavka gospodarskog programa za pašnjake, postupati kod izmjere i uredjenja usurpacijah, na temelju §. 1. spomenutog naputka.

§. 43. provedbene naredbe propisuje: »kod sastavka gospodarstvenog programa postupa se na sliedeći način:

a) Ponajprije se ustanovi površina, urede medje i priredi gospodarstveni nacrt, na temelju prerisa katastralne mape«.

Iz toga sliedi, da kr. kotar. šumar ili u obće šumar. stručnjak, koji sastavlja program za pašnjake, mora izmjerom urediti medjašno stanje; a sljedstvom toga i »usurpacije« ustanoviti.

U tom uvjerenju, podkriepljuje nas i §. 4. al. 3. zakona od 26. ožujka 1894. koji glasi:

»Ako li se sbog različitih nazorah o uređenju šumah ili pašnjakah (§. 3. o. z.) medju zastupnici posjednikah šumah i šum. stručnjaci ne bi mogao polučiti sporazumak, odlučiti će u prvoj molbi župan. upravni odbor, u drugoj kr. zem. vlada«.

Dok do sporazumka o »gospodarstvenom uredjenju pašnjaka« izmedju šum. stručnjaka ili zem. zajednice dodje, predmjeva se, da su izmjerom medje i usurpacije uredjene; kada su medje uredjene, onda se istom može prlstopiti gospodar. uredjenju.

Sliedi jasno, da kr. šumar tehničari (ili ini mjernici) moraju pašnjake omedjašiti, a tom prigodom i sve usurpante ustanoviti, da se na temelju tom, dalnje uredjenje pašnjakah provede i uredi.

Da je tomu tako i da je naše stanovište opravdano, donasamo primjera radi sljedeću naredbu:

Broj 11456.

Svim kr. kotar. oblastima!

Povodom tim, što neke obćine svoj obćinski posjed — pašnjake i šume, — za ustanoviti usurpacije, po civilnih mjernicah mjeriti davaju, kod čega se ali tako postupa, da se dotična usurpacija glede mjesta i veličine, samo na mapami ustanovljuje i uriše, a ne da se podjedno medja obćinske zemlje i u naravi, vidljivimi medjašnimi znakovi trajno označi, obnalazi ova županijska oblast odrediti, da kr. kot. oblast, svagda kod takovih radnja, i na trajno obilježjenje obć. posjeda — shodnimi medjašnimi znakovi — bdiše.

Za da taj posao u svakoj danoj prigodi, sjegurno shodno i točno izveden bude, valja o svakoj nakanjenoj izmjeri obć. zemalja, nadležnog šumarskog tehničara obavjestiti, koji će se sa odnosnim mjernikom u sporazum staviti i potrebite odredbe za pravodobno postavljanje shodnih i trajnih medjašnih

znakova izhoditi, te ovu radnju i sam prigodice ili naročito nadzirati.

U tom predmetu podjedno se preporuča, da se ovakove izmjere, svagda nadležnom šumar. tehničaru povjere, jer će isti rečeni posao jeftinije i svrsi shodnije obaviti.

O ovoj odredbi valja dostavom podpunoga prepisa ovog odpisa, tamošnjeg šumar. tehničara obavjestiti — time, da isti imade o svakoj preuzetoj izmjeri, po njem samom, ili po posebnom mjerniku, svojim izvještajem ovamo izvjestiti.

K r. ž u p. o b l a s t.

U Belovaru, 14. kolovoza 1897.

Kr. podžupan u z.

Quasnička v. r.

Ova naredba izdana je nakon tri godine, od kako je zakon u kriepost stupio; pak pošto je naredba od neobhodne važnosti, preporučili bi u interesu uredjenja usurpacijah, da se i u ostale županije ili ista uvede, ili slična, uvažujući načela iste!

Kod uredjenja i omedjašenja pašnjakah, mogu se i privatni ovl. mjernici uzimati, ako šumar za to vremena ne ima, ali neka je njihov rad podvržen kontroli šumar. tehničara.

Ta kontrola je nuždna radi postavljanja stalnih medjašnih znakova, i radi sastavka »gospodar. programa«.

Gdje ali šumar dospjeti može, najbolje je, da sam omedjašenje provede.

Prigodom omedjašenja upoznaje se sa prilikama, potrebama, zahtjevima i t. d., pak će na temelju stečenog iskustva lahko »gospodar. program« sastaviti.

Sastavljajući šumar. stručnjak »gosp. program«, najlakše će moći staviti svoj predlog, kako da se prigodom izmjere ustanovljene »usurpacije uredi i rieše«. Stoga bi preporučili, da se prigodom ustanovljenja usurpacijah i

uredjenja pašnjaka usvoji §. 1. naputka k spomenutoj provedbenoj naredbi od 23. travnja 1903. br. 23152. glede provadjanja tehničkih radnja; isto tako i §§. 3. i 13. iste provedbene narodbe, t. j. da se izmjera i omedjašenje pašnjakah — a logično tome i ustanovljenje usurpacijah — povjeri šumar. stručnjacima, u koliko im to službene dužnosti dozvoljavaju.

Da su naoto po svojem položaju pozvani. dokazali smo dovoljno tečajem ove razprave. Imali smo prilike, pak smo vidili, da tamo, gdje šumarski stručnjaci nisu ove radnje oko omedjašenja pašnjaka i ustanovljenja usurpacijah obavljali, da nije polučena ona svrha, za kojom se ide, t. j. da nisu pašnjaci uredjeni onako, kakova je bila svrha zakona. Jednoličnosti i jedinstva radi, trebalo bi za uredjenje i omedjašenje pašnjaka prihvatiti načela gore spomenute naredbe, koja važi za belovarsku županiju. Sigurno su opravdani razlozi bili, kada je spomenuta naredba u onom smislu izdana!

Predjimo sada na

b) Postupak zem. zajednicah i postupak političke oblasti.

U predjašnjem poglavju, razvili smo nazore i propise, kako se imaju ustanoviti usurpacije, te kako se izmjera »usurpacija« provesti mora, te tko tu izmjeru (reambulaciju) provesti ima. Da li su naši nazori opravdani, neka sude cienjeni drugovi.

Ovo poglavje možemo razdjeliti na dvoje, i to: 1. Postupak zem. zajednice i 2. Postupak političke oblasti. Idemo da vidimo:

1. Postupak zem. zajednicah.

Spomenuli smo naprvo, da je ogulinska kr. kot. oblast podniela na visoku kr. zemalj. vladu predstavku, u pogledu uredjenja »usurpacijah« u ogulinskom kotaru, pošto takovih na površini od 40.182 rali šuma i pašnjaka, neizmjereno mnogo ima, naročito pako na pašnjacima.

Svaka »draga« za oranje i kopanje sposobna, usurpirana je, veći komadi šume i t. d.

Na našu predstavku uzsljedila je sljedeća, mislim načelna, visoka riešitba:

Kr. hrv.-slav.-dalm. zem. vlada, odjel za unutarnje poslove.

Broj 85.267/1903.

Prepis.

Upravnomu odboru županije modruško-riečke

u Ogulinu.

Izvještajem od 24. listopada 1903. broj 1722. ovamo predložena predstavlja kr. kot. oblasti u Ogulinu od 31. srpnja 1903. br. 8185. za izdanje odredbe glede uredjenja posjedovnih odnošaja tamopodručnih zemlj. zajednica povodom usurpacija počinjenih na zajedničkim nekretninama, vraća se upravnom odboru time, da kr. zemlj. vlada, odjel za unutarnje poslove ne obnalazi u tom pogledu nikakve posebne odredbe izdati, pošto prema propisom §§. 29., 31., 43. zak. od 25. travnja 1894. ob uredjenju zemlj. zajednica, zemlj. zajednicama pristoji pravo, da u glavnih svojih skupštinah stvore shodne skupštinske zaključke glede izmjere i uredjenja usurpacijah počinjenih na njenih nekretninah. Upozoruje se ipak, da takovi skupštinski zaključci imadu biti stvoreni točno prema propisu §. 38. zak. od 25. travnja 1894. o uredjenju zemlj. zajednicah, te da u istih zaključcih imade biti vidljivo, kakove troškove će takovo uredjenje prouzročiti i od kuda će zemlj. zajednice te troškove namiriti.

U Zagrebu, 25. siečnja 1904.

Za bana:

kr. banski savjetnik

Štrbac v. r.

Broj 259
U, O. 1904.

Kr. kotarskoj oblasti

u Ogulinu.

Povodom predstavke jedne područnih kr. kot. oblastih, da se kr. kot. šumarima dozvoli i »pašnjake« z. z. omedjašivati, u svrhu ustanovljivanja i uređenja odnosnih usurpacija na znanje i ravnanje. Ovime se rješava i tamošnje izvješće od 31. srpnja 1903. broj 8185.

Kr. županijska oblast.

U O g u l i n u, 3. veljače 1904.

Za predsjednika kr. podžupan
V o m a č k a v. r.

Broj 2392
198 š.

Obćinskom poglavarstvu

u

Dostavlja se ova naredba znanja i ravnanja radi, u svrhu uređenja usurpacijah, na posjedu zemljištnih zajednica.

Kr. kotarska oblast.

U O g u l i n u, dne 12. veljače 1904.

Kr. kotar. predstojnik:
B l a Ź k o v i ć v. r.

Kako vidimo iz ovoga visokoga odpisa, imaju zem. zajednice same u svojim glavnim skupštinama odlučivati glede izmjere i uređenja usurpacijah, počinjenih na njihovim nekretninama!

To pravo da sliedi iz §§. 29., 31. i 43. zak. od 25. travnja 1894. ob uređenju zemljišnih zajednica, samo da takovi skupštinski zaključci imaju stvoreni biti točno prema propisu §. 38. zak. od 25. travnja 1894. o. z. z.

Glavno je, da bude »u tih zaključkih vidljivo, kakove troškove će takovo uređenje prouzročiti, i od kuda će zem. zajednica te troškove namiriti.«

Tko tehničke radnje provesti ima, to visoka naredba ništa neodređuje!

Glavna skupština ovlaštenika ima i o tom tehničkom radu svoju reći.

Za razumjevanje ove naredbe, moramo se upoznati sa ustanovami, što svaki navedenih paragrafa propisuje. Da vidimo :

§. 29. glasi: »Sve poslove s upravom imovine zem. zajednice, u koliko nisu glavnoj skupštini svih ovlaštenikah pridržani, vodi zastupstvo, kojemu stoji na čelu glavar.«

Sliedi, da i poslove oko uređenja »usurpacijah« rukovodi zastupstvo zem. zajednice.

§. 21. Glavnoj skupštini svih ovlaštenika mora biti pridržano pravo . . . toč. a) — e) izpustiv, toč. f) sticat ili odtudjivati imovinu;

g) odredjivati ima li se dioba kojeg zajedničkog zemljišta provesti, u koliko joj po zakonu mjesta imade;

h) odredjivat, kakovi se prinosi imaju pobirati u ime statutovine, kao i prema potrebi u ime skupnih užitaka u naravi, pripadajućih pojedinim ovlaštenikom«.

Kako vidimo, glavnoj skupštini svih ovlaštenika, pridržano je pravo »sticat ili odtudjivati imovinu«; dakle i uređivati »usurpacije«, pošto se n. pr. odstupom jednog usurpiranog diela pašnjaka, odtudjuje imovina.

Odstupiti imovinu, može z. z. provesti samo s dozvolom vis. kr. zem. vlade, a to sliedi iz §. 43. koji glasi: »Zaključak glavne skupštine, kojim se odsvaja ili zamjenjuje nepokretna imovina valja tek nakon odobrenja po zemaljskoj vladi, koja će o tom saslušati županijski upravni odbor«.

Istina je, da skupštini ovlaštenika pripada pravo urediti usurpacije, pošto se i tu radi o odtudjenju zajedničkog zemljišta, nu ti zaključci su neprovedivi, ako ne imaju potvrde od visoke kr. zem. vlade.

O svakom predmetu, saslušati će se »županijski upravni odbor«, koji opet sve podatke crpi od I. instancije, a to je od kr. kot. oblasti.

Analogno tomu sliedi, da politička vlast I. molbe mora ureda radi da pazi (50 z. z.) kako će se usurpacije u »općem narodno-gospodarstvenom pogledu« urediti, — dočim je glavnoj skupštini »pridržano pravo« da zaključke stvara. §. 38. propisuje: »O svakoj glavnoj skupštini i sjednici zastupstva, valja sastaviti zapisnik ter u njem navesti imena prisutnih i stvorene zaključke, uz naznaku razmjerja glasovah.

Zapisnike te valja, ako u njima ima zaključakah, koji se po naravi svojoj imadu tek odobriti od koje oblasti, predložiti neposredno nadležnoj oblasti.

Kako vidimo, svaki zaključak skupštine ovlaštenika, kojim se stvara zaključak, da se urede usurpacije, valjan je tek nakon odobrenja po visokoj kr. zem. vladi.

Pošto se svi ti zaključci moraju podnašati putem političke oblasti I. molbe, to će ova najbolje znati razjasniti, da li se zaključak skupštine ovlaštenika provesti ima, ili ne; a o tomu odvisi i cijelo uređenje usurpacijah.

Ako se i zaključak stvori glede uređenja usurpacija, glavno je, da se pazi naoto, kome će se povjeriti tehnička izradba.

Ako su oblasti sklone »šumar. tehničarima«, pak ako se »skupštinarima« razjasni stvar, predati će to uređenje sama

z. z. »šumar. stručnjaku«. Ovaj će to prihvatiti, ako zaoto vremena i volje ima. Nu do ovoga je, da primljeni posao častno i svrsi shodno provede!

Ja sam, kako rekoh, i prije zakona od god. 1894. na temelju naredbe od 26. lipnja 1885. br. 16.104. usurpacije uredio na zadovoljstvo urbar. obćinah — što mimogred spominjemo.

Sada, kada imamo zakon i naredbe, lahko nam je to pitanje riješiti i urediti.

Samo volje, mara i rada, pak je cilj postignut!

Pošto glede uredjenja šumah z. z. i njihovih medja, valjaju ustanove gore spomenutog zakona od 26. ožujka 1894. i provedbene naredbe od 23. travnja 1903. br. 23152. to se po našem nemjerodavnom mnijenju, napred spomenuta naredba, odnosi samo na pašnjake i ostala zemljišta, koja su vlastnost zemljištne zajednice.

U krajevima bivšeg krajiškog područja, morati će se ti poslovi oko uredjenja usurpacija na pašnjacima povjeriti radi ogromne površine ovlaštenim mjernicima, nu politička oblast, mora »ureda radi« dati paziti na provadjanje tih radnja, po svojem tehnič. šumar. izvjestitelju.

Ta pazka nuždna je s jedne strane, da li se izvadjanje (izmjera) točno provadja, a s druge strane, što će taj elaborat služiti za podlogu oko sastavka »gospodarskog programa za pašnjake«. Konačno i s razloga toga, što se nakon omedjašenja, stalne medje i humke postaviti moraju. To je pako zadaća »šumar. stručnjaka«!

Šumarstvo u Srbiji na raskrstnici.

Prošle godine iznijeli smo pod naslovom »Šumarstvo u Srbiji« razvoj šumarstva susjedne kraljevine, sadanji zakon o šumama, i naše mišljenje, kako bi za prvi mah trebalo postojeće zakone preinačiti i nadopuniti, da razvijanje šumarskog uredjenja dobije što više poleta.

Namjera nam je bila, da tim člankom upoznamo naše čitatelje sa šumarskim prilikama susjednog nam i bratskog naroda, a ujedno, da zainteresujemo mjerodavne krugove u Srbiji, za uređenje po njih toli važnog šumarskog pitanja.

Danas možemo izvjestiti naše cjenjene čitatelje, da se šumarstvo u Srbiji nalazi na raskrstnici, pa udari li pravim putem, koji vodi uređenju šuma, može se Srbija nadati obilnoj koristi od svojih šuma, pomoću kojih će moći dovesti u ravnotežu i svoje finansijske neprilike. Podje li drugim putem, na koji ga navodi izvjestan dio narodnih prvaka, srpskim šumama je odzvonilo, one će na tom putu naći sigurnu propast, i tek kad ih počme nestajati, uviditi će narod, koliku je blagodat imao od šuma.

Pred narodnom skupštinom kraljevine Srbije, leže danas dva projekta zakona o šumama.

Jedan je sastavljen od strane ministra narodne privrede, pomoću šumarskih stručnjaka, a drugi od strane nekolicine poslanika, ali na žalost iz skupštinske većine.

Projekt ministrov je u glavnom istovjetan sa dosadanjim zakonom, koji je našim čitateljima poznat iz prošlogodišnjih članaka, u koji su unešene samo neke izmjene, odnoseće se na ograničavanje državnih šuma. Ovim izmjenama ide se za olakšavanje rada oko ograničavanja, kako bi ovo što brže napredovalo, i kako bi se po dovršenom ograničavanju moglo pristupiti što skorije samome uređenju šume.

Projekt nekolicine poslanika, želi da vrati srpsko šumarstvo tamo, gdje je bilo prije trideset godina. Tim projektom, kad bi se uzakonio, bila bi izrečena smrtna presuda nad srpskim šumama.

On zahtjeva prije svega, da se dokinu sve šumarske uprave u zemlji, i ukinu stručno izobraženi šumari. Zatim da se prizna pravo svojine opštinama i selima, na one i onolike prostore, kolike su kao svojinu upisali u popisne knjige 1884. god. Kako je ovo upisivanje vršeno, s otim smo takodjer u poznali prošle godine naše čitatelje. Državi pripadaju samo one šume, na koje niko ne polaže pravo svojine.

Ali sad nastupa ono što je najzanimivije, odnosno najžalostnije.

Sa državnim šumama rukuju i raspolažu policijske vlasti pomoću čuvara državnih šuma, a sa općinskim i seoskim šumama, općinski sudovi.

Da nije žalostno, bilo bi smješno, i kad ne bi bilo bojazni, da se ovaj projekt uzakoni, tada bi ovakove stvari spadale prije u šaljivi, nego u stručni list, ali pošto smo izvješteni, da je stanoviti broj narodnih poslanika namjeran ovaj projekt pod pomoći, ne možemo ćutke preći preko ove nedaće srpskog šumarstva.

Ne možemo već zbog toga, što nam dužnost nalaže, da prateći razvoj srpskog šumarstva pribilježimo svaku prepreku, koja staje na put njegovom pravilnom napredku.

Osim toga, radi smo, da kao stručnjaci sudjelujemo dobrotoljачki u borbi srpskih šumara protiv ove napasti, jer su oni stupili u otvorenu borbu preko sviju ekonomskih listova, koji su im svoje stupce dragovoljno ustupili.

Radi smo konačno, da u nekoliko uputimo naše mlade stručnjake u teškoće, s kojima su se borili njihovi predci, dok su postigli uredjenost naših šuma, koje sad oni gotove i uređene u svoju upravu primaju, da im pokažemo, sa kakvim se teškoćama bore njihovi drugovi u ostalim državama, da postignu žudjeni cilj: uredjenu šumu.

Namjera nam je i to, da osujetimo u buduće, ma s koje strane napad, na mladje srpske šumare, zbog eventualne nedogledne uredjenosti tamošnjih šuma, jer su oni zaista iz sve snage pregli, da se do uredjenog stanje što prije dodje.

Da se je u srpskom zakonodavstvu stalo pomišljati na ovakove projekte, krivica je do šumara samo ta, što nisu putem štampe upućivali i obavještavali iz ranije narodne pravake i narod u važnost šuma po ekonomski razvitak i napredak države, ali i ta krivica mora im se oprostiti, kad se uzme preopterećenost rada, koji je na te mlade ljude natovaren.

O tome medjutim drugi put, a sad da se vratimo na taj, po srpsko šumarstvo kobni projekt, ne bi li kako proključili

uzrok njegovu postanku, prije nego što osudimo ljude, čijom je inicijativom postao.

Po tvrdjenju stranih autora, ima u Srbiji 1,000.000 hektara pod šumom, a neki, kao n. pr. Weber, tvrde da ima i 2,000.000.

Prma podacima, koje su prikupili u najnovije doba domaći šumarski stručnjaci, ima u Srbiji 1,517.000 hek. pod šumom, i ova se površina može smatrati, kao najbliža faktičnom stanju.

Kako je čitava Srbija velika 4,830.000 hektara, to dolazi na šume 31 4% celokupne površine. Vriednost ovih šuma cijeni se prma današnjim slabim prometilima i niskoj cjeni drva, na od prilike 935,000.000 dinara, ne računajuć ovamo zemlju, nego samo drvo.

Ovi brojevi jasno nam govore, da razlog donašanju rečenog projekta ne može biti možda taj, što se ne bi isplatilo držanje naročite ustanove, za rukovanje i upravljanje sa šumama.

On ne leži ni u srazmerno malom prihodu, koji te šume daju, niti u izgubljenoj nadi, da će taj prihod biti kadgod veći.

Prihodi iz šuma rasli su iz godine u godinu, i naročito su znatno poskočili, od kada su šume prešle pod upravu okružnih šumskih uprava, te rukovanje odpočela stručna lica.

Tako su prihodi samo iz onih šuma, koje su do sada smatrane kao svojina države, iznašali:

u 1892. godini	64.499	dinara ;
» 1893.	» 50.910	» ;
» 1894.	» 70.044	» ;
» 1895.	» 141.722	» ;
» 1896.	» 161.181	» ;
» 1897.	» 222.261	» ;
» 1898.	» 198.718	» ;
» 1899.	» 339.388	» ;
» 1900.	» 362.600	» ;
» 1901.	» 409.357	» ;
» 1902.	» 369.875	» ;
» 1903.	» 614.773	» ;

a sastojali su se u godini 1900.:

1. od izdatih šumskih objava za sječū drva	32.221·67	din.
2. od takse za pilane	1.810—	»
3. od uštede po budžetu	7.323·32	»
4. od prodatih šumskih zakona	115·80	»
5. od interesa na kasnije poslate prihode .	181·73	»
6. od žirovine	2.074·44	»
7. od interesa na kapital kod uprave fondova	27.310·70	»
8. od ažije	2·62	»
9. od takse za pašu	7.718·30	»
10. od dobara datih pod zakup	31.785·17	»
11. od kazne za bespravnu sječū gore . .	81.602 96	»
12. od prodate kriomčarske gradje . . .	5.636·93	»
13. vanredni prihod	3.792·30	»
14. od prodatih drva	151.706·13	»
15. od prihoda po zakonu o lovu	316·15	»

Svega . 363.600·75 din.

Rashod u toj godini bio je . 196.026 99 »

Dakle čistoga prihoda . 166·573·76 din.

U 1901. god sastojao se je prihod od šume:

1. od prodate gore za domaću potrebu . .	48.122·42	din.
2. od prodate gore za domaću potrebu za- natskih izradjevina	816·90	»
3. od prodate gore putem ofertalnih licitacija	148.169·37	»
4. od prodate gore za špekulaciju po pogodbi	107·272·07	»
5. od dosudjenih kazna i naknada	27.706·65	»
6. od prodate kriomčarske gradje i drva	5.990·57	»
7. od paše	31.617·75	»
8. od zakupnine suvati	6.159·50	»
9. od sjenokoša i livada	515·95	»
10. od žirovine	33.113·10	»
11. od taksa za strugare, pilane	2.676·93	»
12. za vadjenje kamena i pečenje kreča . .	293·60	»
13. od interesa za kasnije poslate prihode .	107·24	»
14. od administrativnih i disciplinarnih kazna	3.100·20	»

15. od slučajnih prihoda	6.133·02	»
16. prihoda od lovačkih karata	4.738·95	»
17. od naknade za ubijenu divljač	327·65	»
18. od kazna za bespravan lov	2.042·80	»
19. od administrativnih kazna po zakonu o lovu	2·15	»
20. od interesa na kapital kod uprave fondova	31.574·90	»
21. od kazna za bespravnu pašu	3.841·60	»
22. od prodatih zakona o šumama	34·92	»

Svega . 409.357·92 »

Rashod u toj godini iznašao je . 290.094·87 »

Dakle čist prihod . 119.263·05 »

Za godinu 1902. prihod se je sastojao od sljedećeg:

1. od prodate gore za domaću potrebu i za-		
natske izradjevine	118.582·79	din.
2. od prodate gore putem oferata i po po-		
godbi	69.112·41	»
3. od kazna i naknade šteta	82.124·54	»
4. od prodate kriomčarske gradje	5.691·22	»
5. od paše	26.511·90	»
6. od zakupnine suvati	11.239·65	»
7. od sjenokoša i livada	2.633·35	»
8. od žirovine	5.005·50	»
9. od takse za stručnice (pilane)	2.880·00	»
10. za vadjenje kamena i pečenje kreča . .	945·11	»
11. interes na kasnije predate prihode . .	39·13	»
12. od administrativnih kazna	4.044·80	»
13. od slučajnih prihoda	6·093·66	»
14. od lovačkih karata	1.132·00	»
15. od naknade za utamanjenu divljač . .	1.055·50	»
16. od kazne za bespravno lovljenje . . .	3.917·25	»
17. od administrativnih kazna po zakonu o lovu	105·65	»
18. od interesa na kapital kod uprave fondova	28.760·70	»

Svega . 369.875·27 »

Rashod je u toj godini bio . 363.466·00 »

Dakle ostalo čisto . 6.409·27 »

Najposlje u godini 1903. sastojao se je prihod od:

1. prodatih drva za domaću potrebu i za-		
natske izradjevine	373.330·19	din.
2. naknade štete po šumskim kri-		
vicama	71.074·72	»
3. prodane kriomčarske gradje i		
drva	18.697·53	»
4. popaše	29.136·02	»
5. zakupa suvati	26.534·95	»
6. sjenokoša i livada	2.309·30	»
7. žirovine	42.818·90	»
8. takse za strugare (pilane)	1.051·20	»
9. vadjenje kamena	920·03	»
10. interesa na kasnije poslate prihode . .	75·80	»
11. administrativnih kazna	5.256·35	»
12. slučajnih prihoda	4.028·55	»
13. lovačkih karata	1.866·35	»
14. naknade štete za divljač	598·95	»
15. kazna za bespravno lovljenje	1.778·25	»
16. kazna administrativnih po zakonu o lovu	165·50	»
17. interesa na kapital kod uprave fondova	35.131·20	»
Svega	614.773·80	»
Od toga je rashodovano	290.118·90	»
A ostalo čistoga prihoda	324.654·90	»

Kao što se vidi, prihodi su prama površini i vrijednosti šuma vrlo maleni, ali je i šumarsko uređenje na najprimitivnijem stanju.

Ipak ne može biti spomenutom projektu uzrok, izgubljena nada u veće prihode, jer ovi iz godine u godinu bivaju sve veći, a kad bi se dalo nešto više truda i žrtava oko uređivanja šuma, ovi bi prihodi znatno porasli.

Jedni navadaju za uzrok ovomu projektu štednju, kako bi se smanjivanjem državnih rashoda, pomoglo dovadjanju budžeta u ravnotežu.

To je besmislica, da ne može veća biti. Po tom projektu ostaju i nadalje čuvari državnih šuma, koji troše polovinu i

onako vrlo neznatnog rashoda. Kad se tome još doda, da bi se prihod, ukidanjem šumskih uprava, sveo na ispod polovine, kao što je bio i ranijih godina dok uprava nije bilo, onda se takav postupak ne zove štednja, nego rasipanje i to besmisleno rasipanje državnog prihoda.

Konačno se navodi kao razlog, nesavjestnost šumarskog osoblja. Ovaj razlog je po gotovo neopravdan.

Stručno šumarsko osoblje, koje se sastoji mahom od mladih ljudi, puno je ljubavi k svojoj struci, i pored svih prepreka i teškoća sa velikim trudom i požrtvovanjem radi i ako preopterećeno svoj posao, ideališući neprestano za što skorijim uredjenjem šuma.

Nikako nesavjestnost, nego u koliko smo upućeni baš savjestnost svoga osoblja, igra neku malu ulogu, u donaćanju ovoga projekta, o čemu ćemo malo niže progovoriti.

Nesavjestno je čuvarsko osoblje, i to usljed slabog nadzora i rdjava izbora pri primanju ovoga osoblja u državnu službu. Po spomenutom projektu, kojemu se kao uzrok pripisuje i nesavjesnost šumarskog osoblja, ostaje i nadalje u službi baš to nesavjestno osoblje, a ono savjestno se izbacuje, pa zar nije to apsurdum.

Pošto smo tako dokazali, da nijedan od navadenih razloga, nije i ne može biti uzrok donaćanju ovoga, u isto doba smješnog i žalostnog projekta, pokušaćemo, da iznesemo prave uzroke, zbog kojih je postao.

Prvi i glavni uzrok je taj, što u skupštini ima stanoviti broj drvarskih trgovaca, i preradjivača drveta, kojima nikako ne ide u račun svakidanji i dosadni nadzor od strane šumskih uprava.

Još manje im ide u račun, što vide, da uplivom tih stručnjaka, njihovim savjestnim i neumornim radom, sprječavanjem bespravne sječe i haraćenja šuma, skače drvo svaki dan u cijeni, a oni nisu navikli, da ulože malo više rada i truda u preradjivanju, pa im znatno opada njihov prihod.

Teško im je, i mora im biti teško, kad pomisle, da su još prije nekoliko godina kupovali od privatnih lica u besćenje

drvo iz zauzetih državnih šuma, a sad ovi šumari otimaju od privatnika te njihove (?) zabrane, na koje oni imadu usmene dokaze, da su im ostali od starine; i za skupe novce, po državnom cjenovniku, prodaju im drvo tamo, gdje su ga oni prije nekoliko godina džabe dobivali.

Nije im lako ni onda, kad se sjete, da su prije nekoliko godina, dok je vršila nadzor nad šumama policijska vlast, plaćali kod kapetana taksu za sječu gore u državnoj šumi na pet drveta, a sjekli pedeset, a sad ovi nesnosni šumari, plati drvo, ne smiješ više od drveta osjeći, i to baš nimalo ne popušta, pa ko može reći, da te uprave nisu izlišne; njih treba u interesu štednje (ali ne državne, nego vaše) dokinuti, u šume staviti opet pod nadzor policije.

Eto, to je glavni uzrok donašanju ovoga projekta, njegovi su inicijatori zainteresovani, njima ne leži na sreću interes države, nego njihov vlastiti interes.

Ovi ljudi kriju se iza druge grupe, koju su za sebe predobili, i koja grupa radi nepoznavanja uredjenja šuma, radi nepoznavanja zadatka šumskih uprava, drži u svojoj naivnosti, da su te ustanove odista izlišne.

Rdjavo obaveštene od pravih inicijatora: da okružni šumari vrše samo nadzor nad čuvarima, da to isto mogu još bolje vršiti policijske vlasti; da su okružni šumari, koji ne nadziru dovoljno svoje čuvare krivi, što su ovi nesavjestni, da će čuvari pod policijom biti savjestniji — oni su pristali, da u interesu štednje podnesu poznati projekt, i dokinu te izlišne ustanove, a pravi podbadači, stoje iza njihovih ledja i tutkaju ili na istrajnost.

Treća grupa, takodjer ljudi sa razlogom podpomažu ovaj projekt, no opet iz neupućenosti u prilike.

Upalo je sigurno u oči svakomu čitatelju, da je prihod od bespravne sječe i prodatih kriomčarskih drva, kao i administrativnih kazna, zajedno uzet, nesrazmjerno velik prama cjelokupnom prihodu. Ova tri prihoda, dobivaju se globljenjem naroda, a na taj način se stvara proleterijat u zemlji.

Narodne poslanike ovo mora boleti, i oni su dužni tražiti načina i puta, da spasu svoje birače od toga globljenja.

Konačno podpomažu ovaj projekt i oni, koji se žele na taj način popularisati kod svojih birača.

Svi ovi razlozi tako su ništavni, i stoje na tako slabim nogama, da bi ih i laik mogao sa proturazlozima pobiti i dokazati neumjestnost ovoga projekta, što će, za to pozvatima sigurno poći za rukom, izuzev slučaje, da incijatori budu protiv razloga ratovali prkosom i upornošću.

Prije svega, pravi rodoljubi ne treba da slušaju razloge incijatore, koji se iza njihovih ledja kriju, jer poslušati savjet špekulanta i drvarskog trgovca, da se dokinu šumske uprave i šumari, znači: koliko poslušati savjet lopova, da se dokinu žandarske ustanove i žandari.

Prepustiti po savjetu drvarskog trgovca, šume pod upravu policije, znači po savjetu lopova staviti u dužnost popovima da lopove vataju.

Oni pak, koji drže, da su šumari krivi nesavjestnosti čuvara, na krivom su putu. Čuvari su prije svega nesavjestni, što se regrutuju putem komisije, koja ih prima u školu, bez da ih poznaje na osnovu svjedočaba općinskih sudova.

Kako općinski sudovi daju dobre svjedočbe najpokvarenijim mladićima, samo da ih uklone iz sela, o tome smo prošle godine pisali, kao i o načinu, na koji bi trebalo čuvare regrutovati.

Drugi uzrok nesavjestnosti čuvara, jeste nemogućnost čestog nadzora, radi malog broja šumskih uprava i okružnih šumara.

Nesavjestnih čuvara ne će dakle nestati ukidanjem šumskih uprava, nego će se još povećati, čemu imamo dovoljno dokaza iz dobe, kad su čuvari bili pod nadzorom policije.

Da se oprostimo nesavjestnih čuvara, ne treba na prječac dokidati šumske uprave, nego treba razmisliti, šta je uzrok toj nesavjestnosti. Mi smo uvjereni, da bi ti čuvari bili mnogo pošteniji upravo skroz savjestni, kad bi se primali u službu po preporuci okružnog šumara, kad bi im se osigurala buduć-

nost u vrijeme starosti i iznemoglosti, i kad bi povećanjem broja šumskih uprava, omogućili češći i bolji nadzor nad njima.

Donašanjem zakona, koji bi sadržavao u sebi ovo troje, postiglo bi se ono, što se želi postići ovim projektom, kojim se radi baš obratno, jer se šume predaju na milost i nemilost čuvarima, pošto policijske vlasti, opterećene svojim stručnim poslovima, ne mogu voditi o čuvarima ni toliko računa, koliko vodi današnji mali broj šumskih uprava.

Na trećem mjestu, pogriješno je stanovište i onih, koji drže, da su šumske uprave povod velikim globama, koji narod plaća radi bespravne sječe gora i ostalih šumskih krivica.

Nije tome uzrok šumska uprava, nego neograničene šume i zakon o šumama.

Kad bi se šume ograničile, kad bi se znalo šta je čije, tad bi otpao veći dio bezpravnih gorosječa iz neznanja

Svaki bi tada znao, šta je seosko, šta državno a što privatno, i ne bi sjekao tamo gdje ne smije. Danas na izvjestnu šumu položi neko pravo svojine, ono bez dokaza, al on tek drži da je njegova svojina. Država mu osporuje to pravo i uzima u svoju svojinu. On držeći da je vlasnik, izvrši sječ, čuvar ga tuži i tad nastaje globljenje, kome nije kriva šumska uprava, nego neograničena šuma i neraspravljeno pitanje o svojini.

Uzrok bespravnoj sječi je takodjer oskudica na drvetu, zato treba zakonom regulisati, kako će se svaki gradjanin snabdjeti sa najpotrebnijim mu drvetom, da ne dodje u položaj bespravne sječe. To se neda postići ukidanjem šumskih uprava, ali se može dočekati nešto obratno tome, da će se šume upropastiti i nastati zbog nemanja drveta faktična oskudica u drvetu, dok je današnja samo umišljena koja se pomoću šumskih uprava i uredjenja šuma dade odkloniti.

Treći razlog globljenje je, preveliko odmjerena i nepravedna kazna po današnjem zakonu. Ni to se neda odkloniti ukidanjem šumskih uprava, nego izmjenom toga dijela zakona o šumama.

Kazne treba da su manje i pravednije, jer se ne može stati bespravnoj sječi gore na put, što će se pojedincu prodati kuća i kućište. Na taj način odista se stvara proletarijat u narodu.

Šumu treba čuvati tako, da se sječa spriječi prije, nego što je učinjena, a za to treba povećati broj čuvarskog osoblja; a kad je šteta već učinjena, tad treba kazna da odgovara faktičnoj šteti, a ne da se za nekoliko bukava načini, preko noći, od najboljeg domaćina, slijepac bez kuće i kućišta.

Konačno su na pogrešnu putu i oni, koji žele na ovaj način steći popularnosti u narodu. Nijedan čovjek, koji zrelo razmisli o važnosti šuma, ne će im odobriti njihov postapak, a tražiti popularnost mase, na štetu države, na štetu svoje rođene zemlje, nije dostojno.

Najveću popularnost u masi stekli bi onda, kad bi dokinuli porezu i ostale daždbine, a bili to bilo koristno i pametno, neka nam odgovore sami oni, koji tu popularnost traže!

Spomenuti nam je konačno, da je ovaj zakonski projekt osudjen od sviju srpskih kako ekonomskih tako i političkih listova, bez razlike kojoj partiji pripadaju, da je osudjen i od strane vladinog poluzvaničnog lista i ako je potekao iz skupštinske većine, i da je najžešćom vatrom napadnut od strane srpskih šumara.

Mi od svoje strane želimo, da se ni on, ni slični njemu nikada ne uzakone, a kako će se svršiti borba mladih srpskih šumara, protiv moćnih, i danas u vlasti, sebičnih špekulanata. izvijestiti ćemo naše cjenjene čitatelje u svoje vrijeme.

Dao Bog, da pobjede naši mladi drugovi, koji se znanjem i naukom bore perom u ruci, protiv sebičnih ljudi, a u korist svoje domovine.

Divjak.

Odgovor na pripomenke g. Dojkovića k naredbi o sastavku gospodarstvenih osnova za šume, podvrgnute osobitom javnom nadzoru.

Piše **Andrija Borošić**, kr. zem. šum. nadzornik.

U broju 2., 3. i 4. »Šumarskoga lista« o. g. priobćeno je opetovno najavljeno razmatranje um. kr. žup. šum. nadzornika g. Vilima Dojkovića o naredbi kr. zem. vlade, odjela za unutarnje poslove, od 23. travnja 1903. br. 23.152., glede sastavka gospodarstvenih osnova i programa, za šume stojeće pod osobitim javnim nadzorom.

U koliko je pisac sa svojim prigovorima, koje to razmatranje sadržaje, uspio, mogli su čitaoci »Šumarskog lista« već u dovoljnoj mjeri razabrati iz onih brojnih opazaka, kojima je uredništvo razmatranje popratilo.

A da je pisac stvar uzeo na lahku ruku, dokazuje njegova izjava na str. 81. »Šumar. lista«, gdje veli:

»To bi bili — u hitnji pribrani — načelni prigovori uredjajnom naputku«. Da ovakovi u hitnji pribrani prigovori ne mogu biti temeljiti, biti će svakomu razumljivo, koji je proučio navedenu naredbu, te se zadubio u načela i propise priležećeg joj naputka.

U koliko je u obće umjestna kritika obće obvezatne norme izdane po kr. zemaljskoj vladi, — to držim, da takova kritika mora biti temeljita i osbiljna, te da se mora basirati na neoborivim činjenicama.

Da pisac tako nije postupao, dokazuje osim napred navedenog još i sljedeće: Kod uredništva »Šum. lista« saznao sam i dobio ovlast, da to javno iznesem, da je pisac svoj članak **dva puta** natrag povukao, da ga preradi i nadopuni.

Iz toga se može zaključiti, da pisac ne samo nije svoje prigovore u hitnji pribrao, već da nije bio posve na čistom

glede onog, o čem kani pisati. Nije pako izključeno, da bi bio pisac i opet svoj članak preinačio i došao moguće do drugih zaključaka, da ga medjutim uredništvo nije dalo u tisak.

Uz ove pretpostavke upuštam se u pretresivanje pojedinih pišćevih prigovora, pak ovdje izjavljujem, da to ne bi činio, da se ne bojim, e bi ipak ovi prigovori mogli zavesti mladje i neiskusne još možda naše drugove, da se za njima povedu i tako uzrade proti postojećim pozitivnim propisima.

S druge strane držim za nužno, da upozorim čitaoce na one tvrdnje pišćeve, koje su — kako ću kasnije razložiti — sasna izhitrene, te da time dokažem, kolike je vriednosti za stručnu literaturu ovakova netemeljita i površna razprava.

Dakako, da mi nije dano, da se pri tom služim bombastičnim načinom pisanja i praznim frazama, već to kanim činiti prirodjenom mi skromnom stilistikom.

Sad prelazim na samu stvar

Pisac stavlja na čelo svoje razprave kao Motto rieči H. Cotte: »Die gute Einrichtung eines Waldes ist gewöhnlich viel wichtiger, als dessen Ertragsbestimmung«.

Kada se taj Motto pročita, moglo bi se pomisliti, da je naputak samo propisao, kako se ima proračunati i ustanoviti prihod šume, a da je posve s vida pustio uredjenje šumskog gospodarenja.

Nu u istinu tomu nije tako, jer je u istomu upravo onaj dio, što se obično »Einrichtungom« zove, obsežno obradjen.

Za to mi nije jasno, zašto je pisac na čelo svoje razprave stavio napred citirani Motto.

Preko uvodnih fraza na str. 64. »Š. 1.« preći ću, jer na stvar ne spadaju. Isto tako ne ću se obazrieti na historijski pregled razvoju nauke o uredjenju šuma, što nam ga je iznio pisac, jer držim, da ni sam pisac ne će zahtjevati, da se u naputak uvrsti i historija ove nauke, koja spada u školu.

Nu ipak ne mogu mimoći jednu činjenicu, koja je za mene nova.

Pisac piše na str 68. i 69. Š. 1.:

»Da je vrhovna uprava austrijskih državnih šuma, želeći izraditi novi naputak za uređenje svojih šuma, pozvala profesora bečke visoke škole za zemljotežtvo A. viteza Guttenberga, da joj o stvari podade svoje strukovno mnijenje, pak da je on tim povodom napisao knjižicu: »Die Forstbetriebseinrichtung nach ihren gegenwärtigen Aufgaben u Zielen«. Odkuda piscu ti podatci nije mi poznato, ali znano mi je, da je uprava austrijskih državnih šuma izdala svoj treći naputak za uređenje šuma g. 1893., za kojim je slijedio četvrti naputak tek g. 1901. Profesor Guttenberg napisao je pako pod navedenim naslovom razpravu u časopisu »Öster. Vierteljahresschrift« od g. 1895. koja je razprava kasnije otisnuta kao posebna brošura. Nisam nigdje našao, da bi profesor Guttenberg spomenuo, da je on tu razpravu napisao u povodu na njega stavljenog upita po austrijskoj državnoj upravi, kako nam to predočuje pisac, a čini se i samo po sebi nevjerojatnim, da bi austrijska državna šumska uprava, izdavši g. 1893. jedan naputak, već za dvie godine išla zvati profesora Guttenberga, da o stvari poda svoje strukovno mnijenje. Spomenuti profesor sudjelovao je doduše kod sastavka novog naputka od g. 1901., ali nije radi njega svoju razpravu napisao. U službenom izdanju toga naputka navadja se na ime, da je dvorski savjetnik Adolf vitez Guttenberg bio tako dobar, pak da je mjeseca svibnja 1900. i siečnja 1901. sudjelovao odnosnim razpravam u šumarsko-tehničkom odjelu ministarstva za upravljanje državnih i zakladnih šuma, pak mu se k jednu radi toga izriče zahvalnost državne šumske uprave.

Ovo sam spomenuo samo mimogred, da se danas sutra ne bi tkogod pišući historiju nauke o uređenju šuma pozvao na dotičnu tvrdnju pisca, kao na vjerodostojno vrelo.

Pisac iztiče »da je austrijska instrukcija od g. 1901. sa malimi iznimkama i nekimi načelnimi promjenami služila kao podloga za izradbu i izdanje našeg uredjajnog naputka, pak da su njeke stavke, kako to drugačije niti moguće nije, sasama iz toga naputka preradjene i prevedene«. Kada bi to i stajalo

ne bi to bio grieh, jer je u celom stručnom svietu priznat austrijski naputak kao najbolji, pak je dapače hvalevriedno, da se za najboljim povodimo.

Nu uzporedimo li jedan i drugi naputak, viditi ćemo, da su si slični, a mjestimice i jednaki samo ondje, gdje se govori o predradnjama. U tom se manje više svi naputci slažu, pak se nije niti za naš naputak moglo valjda nešto nova izmisliti.

Da ta tvrdnja stoji, dopušta i sam pisac, jer već dva redka niže prigovara, da se je naš naputak poodmaknuo od bitnih načela austrijskog naputka, koji propisuje uvjetno financijalnu obhodnju za šumsko gospodarenje, kao i sastavak uređajne osnove glede uporabe ploština samo za prve dvije periode, a glede drvne gromade samo za prva dva desetgodišta prvog gospod. razdobja.

Spomenuti prigovor glede financijalne obhodnje dokazuje, da pisac nije naputak točno pročitao. U §. 18. slovo d) naputka stoji tiskano: »Ako gospodarstvene prilike posjednika dozvoljuju, može se za temelj budućeg gospodarenja odabrati t. zv. **financijalna obhodnja** u svrhu polučjenja što većeg čistog prihoda«. Dakle i naš naputak uvjetno dopušta zavedenje financijalne obhodnje.

Što se pako tiče sastavka uređajne osnove, tu opet nije pisac do kraja pročitao §. 41. toč. 13. austrijske instrukcije. Alineja 4. toga paragrafa glasi u prevodu: »Ako bi pako politička oblast za vrlo opterećene šume radi prosudjenja potrajnosti užitaka obsežniju uređajnu osnovu zahtjevala, **tad se ima ova osnova sastaviti za celu obhodnju.**«

Austrijski naputak pušta dakle na volju političkoj vlasti, da i za državne i zakladne šume, koje su šumskim služnostima jako opterećene, može zahtjevati, da se uređajna osnova izradi za više nego dvie periode, pak za taj slučaj naredjuje, da se tada osnova ima izraditi za celu obhodnju.

Ako je već pisac napomenuo samo šume naših zem. zajednica, tad će valjda priznati, da one sigurno spadaju medju ta-

kove šume, koje su šumskim služnostima jako opterećene. U smislu austrijskog naputka bilo bi dakle dopustivo za te vrsti šuma tražiti sastavak detalirane uredjajne osnove, t. j. naše obće porabne osnove, za c i e l u o b h o d n j u, i to glede ploština i drvnih gromada.

A što veli naš naputak? On propisuje sastavak obće porabne osnove glede ploštine za prva tri razdobja detalirano, a za dalaja razdobja sumarno, a glede drvnih gromada u obće samo za prva tri razdobja.

Naputci prema tomu nisu jednaki, ali naš napuk zastupa tu modernije stanovište, nego li austrijski.

Pisac iztiče nadalje, »da je naš naputak samo sbirka načela, po kojima samo uredjenje šuma provesti valja, a da nije izradjen u onom detailu, koji je i te kako potreban onim sastavljaćima gospod. osnova, koji će se tim poslom u većem broju po prvi put u svojoj praksi baviti morati«.

U tom pogledu napisao je već Püschel u svojoj knjižici »die Forsteinrichtung sliedeće: »Die Taxationsinstruktionen haben nicht den Zweck, die Taxation und die dazu erforderlichen Arbeiten zu lehren, sondern sie sollen nur bewirken, dass das Verfahren im allgemeinen und die Form der Darstellung, insbesondere in den E n d r e s u l t a t e n, eine gleichmässige ist. Die Arbeit selbst ist eine mehr wissenschaftliche und darf bei derselben der Taxator nich durch engherzige Instruction beschränkt werden. Man muss demselben, soweit irgend möglich, bei der Ausführung volle Freiheit lassen, auch Aenderungen in der Form, unter Umständen, zulassen, und nicht das eigene Denken des Taxators, auf welches es es hier besonders ankommt, hemmen, etc.«

Ako ovo vriedi za druge naputke, a ono će vriediti još u većoj mjeri za naš naputak, koji obuhvaća šume toli raznovrstnih posjedovnih kategorija. U ostalom meni su pri ruci 4 austrijska naputka, 1 ugarski, 1 za naše imovne obćine, 1 pruski, 1 bavarski, 2 württembergška, 1 badenski, 1 švajcarski, 1 za okružje Wiesbaden i 2, što ih je česko šumarsko

društvo predložilo za občinske šume. To ih je ukupno 15, ali osim novijih austrijskih i ugarskih naputaka nisu niti ovi naputci detalirani, već nasuprot mnogo kraće od našeg naputka izradjeni. Napose česko šumarsko društvo nabrojilo je samo dielove, iz kojih se mora sastojati uredjajni operat. Glede šuma občinskih, gradskih i t. d. u Ugarskoj odredio je jednostavno ministar, da se kod uredjenja tih šuma imaju smislu shodno rabiti propisi, koji postoje za državne šume; i ništa više.

Da je naš naputak pako propisao detalirane sve radnje, sjegurno bi se našao kritičar, koji bi mu predbacio, da taksatoru posve ruke veže, da zahtjeva š a b l o n u, koja je danas nedopustiva i t. d., te tako opet ne bi bilo svima ugodjeno.

Naš naputak pisan je za ljude, koji su svršili šumarsku školu i položili državni šumarski izpit, dakle za stručno obrazovane ljude, pak s toga nije niti nužno, da se u njemu obrazlaže svaka učinjena odredba, kako to misli pisac pripomenaka, jer se mora pretpostavljati, da dotičnik ima stručnu spremu, da može odredbu naputka razumjeti.

Nadalje iztiče pisac, »da se je trebalo u naputku potanko izjaviti o budućim gospodarstvenim ciljevom i to tolikom samostalnošću i odlučnošću, da bi odatle uredjujući kr. kot. šumar crpio sve podatke, kojima bi u svrhu budućeg uredjenja, predstavništvu zajednice pojedinosti objasniti mogao«.

Što je pisac pri tom zapravo mislio, nije mi posve jasno.

Naš je naputak prilog same provedbene naredbe, pak tek ovo dvoje zajedno sačinjava jednu celinu.

U §. 3. naredbe propisano je pako, da se cilj budućeg šumskog gospodarenja ima ustanoviti s p o r a z u m n o s a z a s t u p n i k o m p o s j e d n i k a, dakle kod zemljištnih zajednica sa zastupstvom ili odborom.

U §§. 4. i 6. zakona i u §. 5. naredbe određeno je, kako se ima postupati, ako se sporazum ne bi postići mogao, pak se vidi, da će glede toga u molbenom tečaju odlučiti županijski upravni odbor odnosno kr. zemaljska vlada.

Iz navedenih ustanova proizlazi baš protivno od onoga, što pisac tvrdi. Inače ne može ni biti, buduć da kod usta-

novljenja budućeg načina gospodarenja nije odlučno samo stručno mnijenje šumara, već tu imadu rieč i drugi faktori, koji uz svrhu, za kojim ide strogo stručno šumsko gospodarenje, imadu pred očima i razne druge ciljeve, koji su u uzkom savezu sa životnim prilikama dotičnog vlasnika (ovlaštenika) šume.

Prema svim tim ciljevima imati će se opredieliti način budućeg šumskog gospodarenja.

A pošto mogu ovi ciljevi biti u konkretnim slučajevima raznovrstni, nije se naputak smio upuštati u specialisiranje pojedinih gospodarstvenih ciljeva.

Napose se pako kod naših zem. zajednica pretpostaviti mora, da će njihova zastupstva ili odbori najbolje sami znati, što zem. zajednica iz šume treba. A i naši kr. kot. šumari posjeduju valjda toliko stručne spremu, kao i razumjevanja za potrebe naroda, da će u svakom konkretnom slučaju znati odabrati onaj način šumskog gospodarenja, koji će uvažanjem sadašnjeg stanja šume, udovoljiti opravdanim potrebama ovlaštenika zemljišne zajednice.

U pripomencima navodi se dalje, da je naš naputak »sasma izpravno kao metodu za uredjenje zem. zajedničkih i sličnih šuma odabrao kombinovano razdobno razdjeljenje ploha i drvnih gromada«, ali drži, »da u provedbi same metode naputak nije bio sretne ruke«.

Prije nego na to odgovorim, moram iztaći, da se pisac nije najsretnije stručno izrazio, jer naš naputak nije odabrao navedenu metodu za uredjenje šuma, nego za proračunavanje i ustanovljenje prihoda šume. Da to nije jedno te isto, dokazuje već sam motto, što ga je pisac stavio na čelo svoje kritike.

Prigovara se u prvom redu, da naš naputak nije bio sretne ruke, jer je gospodarstvena razdobja osnovao na predugi niz godina sve po 20, mjesto na 10 godina. Biti će, da je pisac, kada je to napisao, pogledao samo dotični obrazac, koji ga je možda zaveo, a da nije pročitao odnosnu ustanovu naputka.

U naputku stoji b o t i s k a n o u §. 18. slovo e) sliedeće: »Obhodnju valja dieliti u gospodarstvena raz-

dobja, koja imaju u pravilu obuhvaćati u visokih šumah sa čistom i oplodnom sječom 20, odnosno 10 godina, a u prebornih, srednjih i niskih šumah 10, odnosno 5 godina.

Kada se u visokih šumah... gosp. razdobje ustanovljuje sa 20 godina i t. d.«

Sa ovim propisom suglasan je i §. 12. naputka glede sastavka skrižaljke dobnih razreda.

Pisac, kako se vidi, nije naputak dobro pročitao. Desetgodišnja razdobja našao je pisac kod Neumeistera, na kojega se u svojoj kritici mnogo oslanja. Ali vidimo da nije bio glede toga prigovora sretne ruke. U tom možemo poslužiti i primjerima. Austrijski naputak od g. 1901. (§. 41. točka 10.) određuje, da se kod visokih šuma ima obhodnja u pravilu die-
lići u 20. godišnja razdobja.

Württembergški naputak od g. 1898. strana 38. točka 17, propisuje medju inim: »Ako se kod sastavka podpune uredjajne osnove normalna obhodnja neda podieliti sa 20, tada će imati posliedna perioda obuhvaćati 30 godina.«

Naš naputak je dakle u tom moderniji. On dopušta 20-godišnje i 10-godišnje periode. Ovo je svakako vrlo shodno, jer će uredjivač kod visokih obhodnja moći izabrati 20-godišnja, a kod nižjih obhodnja 10-godišnja razdobja.

Drugi prigovor, što ga je na ovom mjestu pisac iznio, imao bi bi biti taj, »da naš naputak želi potrajnost užitaka osjegurati time, da uporabu drvnih gromada propisuje za više nego za jedno gospod. razdobje, tja za tri gospod. razdobja!«

Na taj prigovor nadovezao je on neka razmatranja (str. 2, 73 i 74 Š. I.) iz kojih vidim, da on naputak nije shvatio.

Naputak propisuje, da se prihod šuma, koje se sjeku čistom i oplodnom sječom, imade za buduće desetgodište ustanoviti na temelju obće porabne osnove (§. 24.), koja ima podjedno da osigura potrajnost uživanje šume i da ustanovi, da li će se u sljedećem gospodarstvenom razdobju uživati samo redoviti ili možda još kakav vanredni prihod, od-

nosno predhvat na prihodu šume budućih gospodarstvenih razdobja.

Ovo je svakako bilo nužno odrediti, jer zakon o zemljištnih zajednica od 25. travnja 1894. sadržaje posebne odredbe, kako se rukovati ima sa redovitim; a kako sa vanrednim prihodima šume, među koje se po tom zakonu moraju ubrojiti i predhvatiti. Trebalo je s toga o tom propisu voditi računa, te u gospod. osnovi pružiti za prosudjenje naravi dotičnog užitka nužnu podlogu.

Naputak je s toga propisao, da se sječne površine detalirano uvrste u obću porabnu osnovu za prva tri gospodarstvena razdobja, dakle za 60 g. kod 20-godišnjih, a za 30 godina kod 10-godišnjih razdobja; zatim da se i dotične sječivne drvne gromade za isto toliko vremena izkažu.

Pisac misli, da je to predugo vrijeme, pak da bi bilo dovoljno 10 godina. Nu ja sam mnijenja, da će biti slučajeva, gdje će se taksator naći ponukanim da prihode izkaže možda i za cijelu obhodnju. Obća porabna osnova našega naputka nije ništa stalnoga ili nepromjenljivoga. Ona je nasuprot provisornoga karaktera te se ima kod svake revizije gospodarstvene osnove, dakle svakih 10 godina iznova sastaviti, kako se to jasno vidi iz §. 48. slovo d) naputka. Ona je isto takova osnova, koja se daje i kod sastojinskog gospodarenja izvesti i sastaviti za toliko razdobja, za koliko nas je god volja. Jedna i druga sastavlja se na temelju izlučenih sjekoreda (§. 25. al. 1. našega naputka), pak se unutar tih sjekoreda opredjeljuje, gdje će se i koliko će se predvidljivo sjeći u kojem desetgodištu ili dvadesetgodištu obhodnje. Sastojinsko gospodarenje čini to za kraći niz godina, a naš naputak za dulji niz godina. Nu za šume, koje su služnostima opterećene ili koje imaju narav obćinskih i sličnih šuma, gdje se zahtjeva stroža potrajnost užitaka, ne će se niti sastojinsko gospodarenje zadovoljiti sa sječnom osnovom, sastavljenom samo za budućih 10 godina, kako to misli pisac, nego će i ono tražiti, da se

prihodi izkažu još za koje dalnje desetgodište. Nije mi barem poznat autor, a niti ga pisac spominje, koji bi glede te vrst šuma zastupao mnijenje piščevo.

Iz ovoga, što sam do sada naveo, uviditi će svatko, da ne stoji navod pisca, da će se po našem naputku njeka sastojina morati posjeći u onom razdobju, u kojem je kod prvog sastavka obće porabne osnove za porabu opredjeljena bila.

Iz prigovora priobćena na str. 73. proizlazi, kao da naš naputak osim potrajnosti traži još i jednakost prihoda kroz 60 godina, a da bi se po njegovom mnijenju trebalo brinuti glede jednakosti samo o to, da su barem unutar prvog desetgodišnjeg razdobja prihodi pojednaki, a za buduće da ne imaju biti potrajni i jednaki, već potrajni i rastući, od razdobja do razdobja sve to veći.

Da naš naputak ne zahtjeva jednakost prihoda kroz 60 god., vidi se iz §§. 26, 28. i 29 naputka, gdje se razlažu uvjeti, kada će se godišnji prihod za buduće desetgodište ustanoviti samo iz sječne površine i drvne gromade, koja je obćom porabnom osnovom propisana na uživanje u prvom gospodarstvenom razdobju, a kada će se uzeti obzir na dalnja gospodarstvena razdobja. Taj prigovor pada u ostalom već sam po sebi, kada se uvaži činjenica, da se godišnji prihod šume za buduće desetgodište ima iznova ustanoviti kod revisije gospodarstvene osnove, koja se obavlja svakih 10 godina. Pisac tu tvrdi dakle nešto, čega u naputku ne ima.

Predlozi pako pisca, glede jednakosti prihoda unutar prvoga desetgodišta, kao i glede rastućih razdobnih prihoda, jesu suvišni. To bi on bio i sam opazio, da je naputak iole pozornije pročitao.

U §. 29. predzadnja alineja, kaže se, da se godišnji prihod za buduće desetgodište izračuna tako, ako se drvna zaliha, koja se po obćoj poravnoj osnovi u prvom desetgodištu posjeći ima, podieli sa 10. Za svakoga je jasno, da u tom slučaju moraju i godišnji prihodi u budućem desetgodištu biti jednaki.

U istom paragrafu alineja druga veli se pako: «u svrhu osiguranja potrajnog uživanja šuma bit će shodno, da razdobni prihodi postepeno rastu i t. d.»

Čini se, da je pisac ove ustanove naputka previdio.

Pisac iztiče zatim, da je glede čišćenja, proredjivanja i t. d. sastojina valjalo u naputku namjeniti više pomnje. U naputku je pako (§. 21.) navedeno, da će uređajnik imati njezi sastojina takodjer posvetiti potrebitu skrb, te propisati glavna načela, kojih se držati valja kod čišćenja i proredjivanja, naročito u mješovitih šumah.

Držim, da je to posve dovoljno. Pisac nam je ostao dužan da navede, u čemu bi se ti potanji propisi sastojati imali?

Na str. 73. Š. l. navodi se sljedeće: »kad vam je šuma pred nosom (!), zašto da si mi danas već o tom glavu razbijamo, da onaj seljak u drugoj generaciji ne dobije manje drva svake godine, no što mu ga je ljetos dobio djed i t. d.«

Što je pisac time htio izraziti, i u kakovu vezu dovadja nos sa šumom i seljakom, ne znam, pak preko toga prelazim.

Na str. 74. Š. l. poziva se pisac da podkripi svoj nazor glede prepotrebe izjednačenja razdobnih prihoda na Württemberžane. U koliko je pri tom bio sretne ruke odmah ćemo viditi.

Pozvati ću se na samu württemberžku instrukciju, koja mi je baš pri ruci.

Na str. 18., al. 3. propisuje ova instrukcija sljedeće:

»Die Grundlage für die Regulirung der Hauptnutzung liefert die Summe der Erträge sämtlicher Unterabtheilungen in den vorderen Perioden, auf welche das Massenfachwerk ausgedehnt worden ist und zwar je nach Umständen entweder nur der I. Periode allein oder der I. und II. Periode oder der I., II. und III. Periode zusammen genommen. Obgleich es wünschenswert wäre, in den einzelnen Perioden einen annähernd gleich grossen Nutzungsersatz und somit den Durchschnitt des Ertrags der sämtlichen in den Bereich des Massenfachwerks gezogenen Perioden annehmen

zu können, so wird dies nicht immer möglich sein, es kann der Fall eintreten, dass vorerst eine steigende oder eine fallende Nutzung zu wählen ist«.

U alineji 5. (str. 18.) navadja se: »Jedenfalls wird der Taxator nach dem Abschlusse des Hauptnutzungsplanes in der Lage sein, beurtheilen zu können, ob eine gleichbleibende oder allmählig steigende oder eine fallende Nutzung in Wahrung der Interessen der Körperschaft anzunehmen ist und hiernach seine Anträge stellen«.

Na strani 19. al. 2. veli se pako: »Wenn das Soll der Hauptnutzungen für das erste Jahrzehnt unter thunlichster Berücksichtigung der Anforderung der späteren Perioden festgesetzt ist i t. d.«

Čemu nije pisac i ovo citirao iz württemberškog naputka kada se već na njega pozivlje? Nu i ono što je citirao nije citirao do kraja.

Pisac je citirao iz naputka (str. 19.) sljedeće: »Es ist noch besonders darauf aufmerksam zu machen, dass die Ausgleichung der Erträge des zweiten Jahrzehnts und der nächstfolgenden Perioden bei der Aufstellung des Hauptnutzungsplans grundsätzlich zu unterlassen ist. Die Erträge sind vielmehr ganz so, wie der vorliegende Einrichtungsplan es verlangt (oder wie es erfordern) in die Perioden einzustellen«; no naputak kaže dalje: »für jetzt wird nur die Ertragssumme des ersten Jahrzehnts in der oben angedeuteten Weise berichtet, alles Weitere bleibt den je nach 10 Jahren sich wiederholenden Hauptrevisionen vorbehalten«.

Što kaže dakle württemberžki naputak. On veli, da bi u prvom deceniju imao biti godišnji prihod prosjek razdobnih prihoda, povučenih u račun, nu da se može prema potrebi nešto veći ili manji ustanoviti, pak kada je taj prihod bitnim obzirom na potrebe budućih perioda ustanovljen i izpravljen, da se ne ima provadjati izjednačenje prihoda za drugo desetgodište i daljnje periode.

A što veli glede toga naš naputak? U §. 29. određuje se: »Pokažu li se izmedju prihoda pojedinih razdobja **znatnije razlike** (preko 10%), tad se ima provesti izjednačenje razdobnih prihoda izuzev slučaj, da se godišnji prihod ima proračunati samo na temelju drvne zalihe prvog gospodarstvenog razdobja«.

Zatim al. 4. glasi: »Izjednačenje prihoda obavlja se na taj način, da se ponajprije ustanovi onaj **prosječni godišnji prihod**, koji se izpostavlja prema tomu, da li se u račun uzimlju samo prihodi I. ili I. i II. razdobja, ili I., II. i III. razdobje, pak da se nakon toga povise ili snize prihodi pojedinih razdobja premještanjem odsjeka iz jednoga razdobja u drugo, dok se ne **poluči poželjena skladnost** u prihodima«.

Razlika izmedju našeg naputka i württemberškog nije načelna, već samo formalna. Potonji ustanovljuje ono, što će se sjeći u I. desetgodištu obzirom na drvenu gromadu II. eventualno i III. periode, a tako isto čini i naš naputak. Württemberški naputak pušta dalnje prihode na miru, a naš veli, da se imaju dovesti u poželjenu skladnost (ne jednakost), ako se prihod ustanovljuje iz drvne gromade dvih ili više perioda. Naš naputak učinio je to s razloga, jer mi moramo računati i sa predhvatima i vanrednim prihodima, što kod Württemberžana nije propisano. To proizlazi iz §. 36. točka 2. al. 1. našeg naputka, gdje se kaže: »Normalni prihod imati će se svakako a naročito onda, ako nije provedeno izjednačenje razdobnih prihoda, izporediti sa prihodima ne samo prvog već i dalnjih razdobja, te kod toga paziti, da li razlika izmedju normalnoga prihoda i sbiljnog prihoda prvog gospodarstvenog razdobja, doista predstavlja vanredni prihod ili se eventualno smatrati ima kao predhvat na redovitom prihodu dalnjih gospodarstvenih razdobja«.

Ne ima pako sumnje o tom, da će nam ovo prosudjivanje, naročito kod sastojina, gdje sa prirastom računati moramo, biti znatno olakočeno, ako su razdobni prihodi i dalnjih perioda dovedeni u medjusobni sklad, koji se je želio postići.

Povrh toga je temelj gospodarstvene osnove po würtemberžkom starom naputku od 27. svibnja 1878. — na kojega se je pisac pripomenaka pozvao, pak kojega sam stoga i ja citirao — drugačiji nego li ga ima gospodarstvena osnova po našem naputku

Po würtemberžkom naputku imala se je najprije sastaviti uredjajna osnova za površine (Flächeneinrichtungsplan). Pri tom je bila jedinica cieli odjel (Abtheilung). To će reći, da se je primjerice neki odjel morao dopitati sa cielom svojom površinom I. razdobju, premda je u njem bilo sastojina, za koje se je već unapred znalo, da se ne će posjeći u I. razdobju. Nakon toga sastavljala se osnova za drvne gromade (Hauptnutzungsplan). Tu je opet bila jedinica ne odjel, već o d s j e k (Unterabtheilung). Ta osnova propisala je za sječu primjerice I. periodi sastojine, koje su po uredjajnoj osnovi za površine bile uvrštene u II., III. i t. d. periodu.

Razumije se da je ovakav način sastavka osnove vrlo otegoćivao eventualno izjednačivanje razdobnih prihoda.

Novim würtemberžkim naputkom od 6. srpnja 1898. promjenjene su medju inim i ove ustanove starog naputka, te određeno, da i za uredjajnu osnovu površina imade u buduće služiti kao jedinica o d s j e k tako, da će se drvna gromada na površini, dodjeljenoj primjerice I. periodi, imati doista u toj periodi i posjeći.

Nuzgred pripominjem, da na tom načelnom stanovištu stoji i naš naputak.

Kako se iz navedenoga razabrali može nije bio pisac pripomenaka najsretnije ruke, kada se je pozvao na Würtemberžane da podkriepi svoje prigovore.

Na ovom mjestu spomenuti ću još jednu stvar. Pisac je našao za shodno, da u svojoj razpravi (str. 73. al. 3.) pozivajući se na Würtemberžane napomene, kako je on od njih »osnovu zakona od 26. ožujka 1894. recipirao i prema našim donošajima obradio«.

Ako je hotio time da u javnosti iztakne, kako je on taj zakon sastavio, to se mora ta tvrdnja svesti na pravu mjeru.

Kad se je osnova navedenog zakona pretresala bio je g. D. kr. žup. nadšumarom u Zagrebu. U koliko sam se ja o stvari informirao, bio je on kao takav prizvan u anketne sjednice, koje su držane kod zem. vlade prigodom pretresa osnove zakona od 22. siečnja 1894., o uredjenju šumarsko-tehničke službe, kao i zakona od 26. ožujka 1894., o uredjenju stručne uprave itd. G. D. može stoga opravdano za sebe kazati samo toliko, da je on s u d j e l o v a o kod stvaranja jednog i drugog navedenog zakona i ništa više.

U dalnjem toku svojih prigovora zadieo se je pisac. o onaj propis našega naputka, koji propisuje uporabu p o p r i e č n o g prirasta, te je stavio svoje predloge glede uporabe prirastnog postotka i tekućeg prirasta.

Pošto je ovo nješto interesantniji tema, to ćemo se njim malo pozabaviti.

Pisac je ovdje pomješao dvie stvari, koje zajedno ne spadaju. Usljed toga izišla je ciela sbrka pojmova.

Tu si treba staviti dva pitanja, i to: 1. sa kojim se prirastom mora računati u onom slučaju, kada se ima ustanoviti uporabiva drvna zaliha njeke sastojine; i 2. koji se prirast ima uzeti u obzir, kada se hoće ustanoviti, da li je shodno njeku sastojinu sada posjeći ili ne, odnosno, da li je njeka sastojina prema postavljenoj svrsi gospodarstva sada za sječū zrela ili ne?

Ad 1. g. pisac kaže: »Sa popriečnim prirastom se željena točnost pri ustanovljenju drvnih gromada postići dati neće. Zašto? Zato: jer je on pri starim sastojinama veoma nizak, dočim se za mladje sastojine potrebnom preciznošću ustanoviti ne može. Zato će i faktični etati stajati u znatnoj oprieći s procjenom. Valjalo je stoga pritegnuti k ustanovljenju drvnih gromada osobito onih za prvo gospod. razdobje, u kojem će uporabi predvidno doći starije razpoložive drvene gromade p r i r a s t n i p o s t o t a k (možda po vrlo spretnoj formuli: $100 \times \text{Svot. } 4/\text{nd} : \text{Svot. } d^2$) ili na koliko bi pri tome imale sudjelovati mladje sastojine, t e k u ć i p r i r a s t. Sa uporabom

tih obijuh prirasta bili bi se malo dalje odaljili od šablone, a svakako se više približili istini, no ćemo to postići sa popriečnim prirastom«. Tako pisac.

Ponajprije moram da izpravim jednu bludnju pišćevu. Iz napred navedenog citata imalo bi proizlaziti kao da su prirastni postotak i tekući prirast posve različite dvie vrsti prirasta. Nu poznata je stvar, da se tekući prirast može izraziti na dva načina na ime u absolutnoj količini ili u postotku, ali to uvijek ostaje jedna te ista vrst prirasta. Za njeku sastojinu može se reći, da primjerice prirašćuje po jutru sa 2.5 m^3 ili da joj je prirastni postotak, recimo 3%. U jednom i drugom slučaju izražen je pako samo jedan, i to tekući prirast drvene gromade.

A kako je sa uporabom prirasta po našem naputku? Uzimimo, da će se kod ustanovljenja godišnjeg prihoda za buduće desetgodište uzeti obzir na drvene gromade prvih trih razdobja obhodnje po 20 godina. U tom slučaju morati će se sadanjoj drvnoj gromadi sastojina, opredieljenih za sječu u prvom desetgodištu pribrojiti prirast za 5 godina, onih u drugom desetgodištu za 15 godina, onih II. razdoblja za 30 g., a onih III. razdobja na 50 godina. Naš naputak propisuje, da će se imati sadanjoj drvnoj gromadi pribrojiti popriečni sječivni prirast (Haubarketsdurchschnittszuwachs). Da vidimo, kolika se time pogrieška čini.

Svakomu je šum. stručnjaku poznato, da je tekući prirast kod razvoja sastojina jedno vrieme veći od popriečnog prirasta; da su ovi prirasti jednaki u času, kada popriečni prirast kulminira, a nakon toga časa, da je uvijek popriečni prirast veći od tekućega prirasta.

Razlika izmedju oba prirasta jest kratko vrieme pred kulminacijom i iza ove tako malena, da se za praktične svrhe može kroz to doba mjesto tekućeg prirasta substituirati popriečni prirast.*

* Vidi A. v. Guttenberg. Holzmeskunde str. 298. »Loreys Handbuch der Forstwissenschaft«, 290. izdanje od g. 1903.

Uvaživ k tomu načelno činjenicu, da bi radi izračunanja sječivne drvne zalihe sastojina, koje su opredjeljene na uporabu u I. desetgodištu, morali sadanjoj drvnjoj zalihi priračunati sadanji tekući ili periodički prirast za 5 godina, a kod sastojina II. desetgodišta za 15 godina; zatim da na dulje vreme sa tekućim prirastom operirati ne možemo, već da moramo za sastoji II. i III. periode u svrhu izračunanja sječive drvne zalihe rabiti popriečni dobní prirast, uvaživ nadalje činjenicu, da u I. periodi dolaze u pravilu za sječú upravo takove sastojine, koje se nalaze u dobi najvećeg popriečnog prirasta, dakle u onoj dobi, gdje se mjesto tekućeg prirasta, može posve opravdano i dovoljnom točnošću uzeti popriečni prirast, dolazimo do zaključka, da u našem naputku nije počinjena nikakova pogriješka, kada je za izračunanje sječivne drvne zalihe propisan popriečni sječivni prirast sastojine i to tim manje, što je u §. 28. naputka, alineje 5, određeno; »da se u starih sastojinah, gdje je prirast neznatan ili ga u obće ne ima, ne uzimlje na nj obzir«.*

Naputak za uredjenje občinskih i zakladnih šuma u okružju Wiesbaden od 15 lipnja 1901., propisuje glede toga ovo: »Der Zuwachs ist, falls zuverlässige Ermittlungen nicht vorliegen, dem Altersdurchschnittszuwachs gleich zu setzen und auf die Mitte der Abtriebsperiode aufzurechnen.«

Naputak za sastavak gospod. osnova u državnih i občinskih šuma Kant. Schaffhausen (Švajcarska) od 13. jula 1881., sadržaje sljedeću ustanovu: § 23. »Die Berechnung der periodischen Erträge des Hochwaldes erfolgt für die beiden ersten Dezennien getrennt in der Weise, dass zum Vorrath jedes während derselben zu nutzenden Bestandes oder Bestandestheiles

* A. v. Guttenberg u svojoj knjizi die Forstbetriebseinrichtung 1903. str. 266. piše u tom pogledu sljedeće:

»Die Ermittlung des laufenden oder periodischen Zuwachses für die nächste Zeit hat nur bei den ältesten Beständen, und zwar zur Beurteilung ihrer Hiebsreife und zur Bestimmung des Abtriebsertrages aus dem gegenwärtigen Vorrat und dem daran noch erfolgenden Zuwachs eine Bedeutung; für die Ertragsbestimmung kommt nur der Haubarkeitsdurchschnittszuwachs in Betracht.

für das erste Dezennium der 5- und für das zweite der 15-jährige Haubarkeitsdurchschnittszuwachs addirt und die Summe als Haubarkeitsertrag betrachtet wird«.

Ovaj popriečni prirast ustanovljuje se, kako je obće poznato na taj način, da se u zrelih i za sječu dozrijevajućih sastojina njihova sadanja drvena zaliha podieli sa sadanjem dobom, dočim da se kod mladjih sastojina on izvadi iz prihodne skrižaljke za dotični razred stojbinske dobrote uvaživ pri tom obrast sastojine u dobi predvidljive sječe.

Prigovor podignut proti uporabi popriečnog sječivog prirasta nije prema napred navedenom osnovan, a predlog pisca za uporabu takućeg prirasta nije shodan, što on iza toga na str. 76. doduše odmah i sam priznaje. Kada bi mi bo po predlogu piščevu naročito kod mladjih sastojina operirali sa tekućim prirastom, dobili bi u pravilu prevelike etate kod II. i III. razdobja.

Još ću samo u kratko spomenuti, kako je sa formulom, koju je pisac kao vrlo spretnu preporučio za proračunanje prirastnog postotka. On predlaže formulu Dr. B. Borggreve-a $p = 100 \times \text{Svot. } 4/\text{nd} : \text{Svot. } d^2$.

Sam Borggreve* napisao je tu formulu ovako:
$$P = \frac{100 \cdot S^a \frac{4}{n} d}{S^a d}$$

Borggreve polazi pri tom od prirastnog postotka temeljnicâ, a sama formula dađe se izvesti pomoću poznate Schneidrove formule $p = \frac{400}{nd}$. Najnovija pako iztraživanja dokazala su, da se umjesto brojke 400 mora kod ove formule u raznim slučajevima rabiti jedna konstanta, koje vriednost varira izmedju 400—800.

Iz ovdje razloženoga proizlazi dokazanim, da po piscu predložena formula nije spretna za izračunanje prirastnog postotka. To dokazuje u ostalom i činjenica, što se ta formula

* Die Forstabschätzung. Dr. B. Borggreve 1888. str. 44.

smatra antikviranon i nitko ju u praksi ne rabi. Ovaj pišćev predlog učinjen je samo za to, da se u obće nješto prigovari.

Ad 2. Ako se radi o pitanju, koji se prirast ima uzeti u obzir, kada se hoće ustanoviti sječivna zrelost neke sastojine, onda valja ponajprije znati cilj, koji je postavljen šumskom gospodarenju.

Ako je cilj gospodarenja u šumi najveća produkcija drva, onda su za sječu dozrele sve sastojine, kod kojih se popriečni prirast drvne gromade ili u kratko rečeno kvantitativni prirast nalazi u kulminaciji ili je ovu prešao. Ta okolnost vidi se odmah iz ustanovljenog popriečnog prirasta a poznaje se i po tome, što se je postotak tekućeg prirasta u času kulminacije jednak ili je manji od $\frac{100}{a}$, gdje a znači dobu sastojine.

Ako je cilj gospodarenju u šumi proizvodnja najveće šumske rente, onda su za sječu dozrele one sastojine, kod kojih postotak tekućeg prirasta vriednosti (Wertzuwachsprocent), t. j. sbroj kvantitativnog i kvalitativnog prirastnog postotka, jednak ili manji od $\frac{100}{a}$.

Ako je cilj gospodarenju u proizvodnju najveće rente tla, onda su za sječu dozrele one sastojine, kod kojih je postotak zrelosti jednak ili manji od onog postotka, koji se traži za ukamaćenje u šumskom gospodarenju djelujućih glavnica.

Tima trima ciljevima odgovaraju i tri vrsti obhodnje, koje se kako je poznato zovu ekonomska obhodnja, obhodnja najveće šumske rente i financijalna obhodnja.

U našem naputku (§. 18. slovo a) izrečeno je, da se kod uzgoja visokih šuma ima u pravilu odabrati za obhodnju ono doba, kada sastojine daju najveći godišnji popriečni prihod na drvu, t. j. ekonomska obhodnja. U istom paragrafu sl. d) rečeno je, da se može odabrati i financijalna obhodnja. Nu kako se iz naputka vidi dopustiva je i druga vrst obhodnje, pa i ona najveće šumske rente, kao i tehnička obhodnja, koja se

potonja eventualno može podudarati sa jednom od napred navedenih obhodnja.

Sada nastaje pitanje, što je u napatku određeno glede ustanovljivanja prirasta. U §. 11. točka 3. veli se, da se ima za glavnu sastojinu točno iztražiti razvoj prirasta te pri tom ustanoviti popriečni godišnji prirast na drvnoj zalihi za onu dobu, kada će se dotična sastojina predvidljivo posjeći.

U napatku je dakle propisano iztraživanje prirastnih odnošaja prema čemu se, kako je poznato, odabiru i prihodne skrižaljke, koje će se rabiti, odnosno sastavljaju se posebne lokalne prihodne skrižaljke.

Iz podataka, sakupljenih prigodom iztraživanja prirastnih odnošaja, kao i iz prihodne skrižaljke vidi se pako odmah ona doba, koja odgovara ekonomskoj obhodnji, to je na ime ona doba, u kojoj je popriečni prirast najveći. Kada je jednoć visina te obhodnje ustanovljena, može se za praktičnu porabu sasma dovoljnom sjegurnošću iz dobe sastojine, izporedjene sa obhodnjom, kao i iz popriečnog prirasta zaključiti, da li se može dotična sastojina smatrati na sjeću zrelom ili ne.

Bojazan, koju iztiče pisac, da će »danas osuda sastojine na sikiru odvisiti lih od dobe godina bez obzira na njezine prirastne funkcije, te će sasma bez kontrole ležati u rukuh uredjajnikovih poredak, kojim će pojedine sastojine dolaziti k izsjeku«, jest izlišna, jer je u §. 25. napatka točka 1. propisano, da se u I. gospodarstvenom razdobju imaju odrediti za sjeću najprije prezrele, loše i nepodpune sastojine (svakako bez obzira na njihovu dobu), zatim za sjeću dozrele sastojine, i napokon one, koje se sbog sječnog poredka posjeći moraju.

Koje su sastojine prezrele, loše i nepodpune, mislim, da se i bez svakog iztraživanja prirastnih odnošaja na prvi pogled ustanoviti može, a koje su sastojine u smislu ekonomske obhodnje za sjeću dozrele, pokazati će s jedne strane njihova doba, a s druge strane visina sječivnog popriečnog prirasta. Kod sastojina, koje se zbog sječnog poredka posjeći moraju, ne će u obće odlučivati njihovi prirastni odnošaji.

Bojazan pako, da će uredjajnik svojevóljno sastojine k sječi pritezati, izlišna je takodjer, jer je u §. 3. točka 6. provedbene naredbe propisano, da se sječni poredak imade ustanoviti sporazumno sa predstavništvom zem. zajednica. Jedino se bojim, da nam pri tom ne će niti svi naši računi o razvoju prirasta, kao što nam ne bi niti prirastni postotci pomogli, već da će se morati sječni poredak ponajvećma udesiti prema potrebama ovlaštenika, naročito u pogledu šumske paše.

Povrh toga će i princip potrajnosti užitaka često zahtjevati — kako to dapače i samo modificirano sastojinsko gospodarenje uza svoj postotak zrelosti dopušta — da mi sa sječom starijih sastojina zategnemo, ne gledeć na to, da su one možda već za sječu dozrele i da im popriečni prirast pada.

Uvaživ sve te činjenice i uzev k tomu obzir na šumske štete, koje se u tih šumah sbivaju i naše sve račune o prirastu često iluzornim čine, dolazimo do zaključka, da je naš naputak pitanje o prirastu posve dobro riešio, kada je propisao uporabu jednostavnog poprečnog prirasta, a nije zahtjevao izračunavanje postotka tekućeg prirasta drvne gromade.

Moram spomenuti još i to, da je naputkom dozvoljena i uporaba financijalne obhodoje, a nije izključena niti koja druga vrst obhodnje. Nu naputak nije propisao, kako se imaju ustanovljivati za to nuždni pojedini prirastni postotci, jer se predpostavlja, da će onaj uredjajnik, koji se na to odluči, imati i stručne spremne, da ta pitanja rieši u smislu postojeće nauke. U tom slučaju nadopuniti će on i obrazac »opisa sastojina« sa nuždnim stupcima.

Pisac prigovara nadalje (str. 76.), da je »razliku izmedju gospod. osnove i gospod. programa učinio uredjajni naputak ovisnim od ploštine (§. 2.) opredjeliv, da se program imade sastaviti onda, ako šumska ploština ne ima više od 100 jutara. On tu razliku ne drži sretnom, te veli da je valjalo reći: »gospodarstveni program imade se sastaviti bez obzira na ploštinu za onu gospod. jedinicu, u kojoj vlada samo jednu vrst uzgoja i jedan uredjajni razred«.

Ponajprije moram upozoriti, da navedenu odredbu glede sastavka gospod. programa ne sadržaje naputak, nego provedbena naredba.

U §. 1. naredbe sadržan je naime sljedeći propis: »Ako ukupna šumska površina ne ima više od 100 kat. jut., tad se ima za takovu šumu sastaviti gospodarstveni program.

Za šume od veće površine može se predhodnom dozvolom kr. zem. vlade sastaviti gospodarstveni program samo tada, ako su prilike šume obzirom na njezin položaj i promet nepovoljne«.

Naša naredba zahtjeva dakle imperativno sastavak gospod. programa za šume, koje ne imaju više od 100 kat jutara, a dopušta sastavak programa uvjetno i za šume od veće površine.

Po mojem nemjerodavnom mišljenju ove su odredbe vrlo shodne, jer je površina za vršenje stručnog nadzora sa strane oblasti najsigurnija podloga.

Predlogu pisca, da je sastavak gosp. programa valjalo propisati bez obzira na ploštinu za onu gosp. jedinicu, u kojoj vlada samo jedna vrst uzgoja i jedan uredjajni razred, vrlo se čudim, jer će valjda i njemu poznato biti, da imade takovih šuma, koje sačinjavaju jedan uredjajni razred sa jednom vrsti uzgoja, a obuhvaćaju po više tisuća jutara (n. pr. Turopoljski lug, Draganički lug i t. d.). Zar bi i za takove onda valjalo sastaviti samo gospod. program za budućih 10 godina?

Da propis naše naredbe nije u tom pogledu osamljen, dokazom je naputak Württembežki od g. 1878. i 1898., koji u §. 16. propisuje slični program (technisches Gutachten) za šume izpod 30 ha.

U českom zakonu od 14. siječnja 1893. o gospodarenju u općinskim šumama, dapače je taj propis uzakonjen, pak je u §. 6. određeno, da se za šume, kojima je površina manja od 50 ha. imade sastaviti gospodarstveni program.

Ovu ustanovu obrazložio je zemaljski odbor, prigodom predloženja zakonske osnove ovako:

»Der Landesausschuss hat in den ursprünglichen Entwurf die Bestimmung aufgenommen, nach welcher Gemeinden, deren Waldbesitz des Flächenausmass von 50 Hektar nicht erreicht, von der Verpflichtung, einen Wirthschaftsplan aufzustellen, befreit werden können, wenn sich ihre Waldwirthschaft in ordentlichen Zustande befindet. Genenüber dieser bedingungslosen Befreiung der Gemeinden hat die k. k. Regierung, sowie der Landeskulturrath und der böhmische Forstverein darauf hingewiesen, dass der Zweck des Gesetzes in folge einer solchen Befreiung illusorisch gemacht werden könnte, weil auf diese Weise die überwiegende Anzahl von kleineren Dorfwaldungen, welche in Böhmen ein Flächenausmass von nahezu 100.000 ha. umfassen, von der Vorlegung der Wirtschaftspläne befreit werden könnte, so dass diese Waldfläche der strengeren Aufsicht und der leichteren Kontrolle, welche durch dieses Gesetz ermöglicht werden soll, entzogen werden könnte.

Obzwar für Wälder mit einem Flächenausmass unter 50 Hektar bis 30 und 20 Hektar hinunter Wirthschaftspläne noch ganz gut verfasst werden könnten, so hat die k. k. Regierung erklärt, dass das Ausmass von 50 Hektar zwar als die feste Grenze bestimmt werden könnte, bis zu welcher der Bezirksausschuss die Gemeinden von der Verpflichtung, für ihre Waldungen einen Wirthschaftsplan aufzustellen, befreien könnte, dass es sich aber trotzdem empfehlen dürfte, für jene Gemeindewaldungen, welche von der Vorlegung eines ordnungsmässigen Wirthschaftsplanes befreit sind, eine besondere Vorschrift zu erlassen, nach welcher wenigstens eine kurze Beschreibung oder Inventur des gegenwärtigen Zustandes der Waldung und ein einfaches Wirtschaftsprogramm aufzunehmen wäre, welches die Schlag- und Aufforstungsordnung wenigstens für die nächste fünf- bis zehnjährige Periode festsetzen würde; dies könnte selbst bei den kleinsten Waldungen, welche blos bei einer periodischen Bewirtschaftung einen Nutzen abwerfen können, durchgeführt werden.

Im Sinne dieser vollkommen begründeten Andeutungen wurde in dem § 6. der zweite Absatz eingeschaltet . .« Itd.

Naša naredba je i u tom pravcu liberalnija, jer dopušta sastavak gosp. programa za šume od 100 jut., a eventualno i za veće šumske površine.

G. pisac misli nadalje, »da je valjalo za sastavak gospodarstvenih programa u uređajnom nalogu činiti precizne odredbe«, te veli: »naročito je valjalo zahtijevati bezuvjetno i u svaku cijenu:

a) uređajno razdieljenje vani u naravi i u nacrtu, te

b) jednostavni, brzi i jeftini način ustanovljenja drvnih gromada i etata, kao što ga je primjerice označio L. Hufnagel u svojoj brošuri »Die Betriebseinrichtung in kleinen Wäldern«

Ad a) Tu opet nije pisac dobro pročitao odnosne ustanove naloga. U nalogu (§. 43) stoji na ime tiskano: »Ponajprije se (kod sastavka gosp. programa) ustanovi šumska površina, uredi šumske medje i priredi gospodarstveni nacrt na temelju prerađene katastralne mape.

Nakon toga obavi se kod većih šumskih površina razdioba šume u odjele u smislu §. 4 o. n., dočim kod manjih šuma mogu medje odsjeka ujedno služiti za gospodarstvenu razdiobu šume«. Povrh toga stoji na čelu §. 43. ustanova, da se gospod. program sastavlja u glavnom po načelima, propisanim za gospod. osnovu. Nu i bez toga biti će svakomu iz citiranog propisa jasno, da će se gospodarstvena razdioba i kod sastavka gosp. programa imati u šumi provesti, a nacrtu predočiti.

Ad b) U pogledu opisa sastojina određuje nalog, da se ovaj ima stegnuti na najnužnije opazke glede stojbine, vrsti, drveća, uzgoja, obrasta, drvne zalihe i prirasta. To je svakako dosta jednostavan i brz način.

Pisac veli, da je valjalo uvesti Hufnaglov način, ustanovljenja drvnih gromada i t. d. Odmah ćemo vidjeti, kuda bi nas to dovelo.

Hufnagl propisuje, da se ustanovi drvna gromada samo onih sastojina, koje su prevalile polovicu dobe obhodnje. To nama pako ne može biti dosta, jer mi iz šumsko-

redarstvenih obzira želimo znati sadanje stanje svih sastojina. Prema tomu ustanovljuje Hufnagl samo za te sastojine popriečni sječivni prirast. Taj prirast pribraja on k sadanjoj drvnoj zalihi navedenih sastojina za toliko godina, koliko iznosi $\frac{1}{4}$ obhodnje, pak tako dobivenu sječivnu drvnu zalihu dieli sa brojem, koji odgovara $\frac{1}{2}$ obhodnje, što mu je godišnji etat.

Hufnagl polazi dakle pri tom sa stanovišta, da se sve sastojine, koje su sada starije od polovice obhodnje, imaju u prvoj polovici obhodnje posjeći.

Ako je razmjerje u dobnim razredima isto nepovoljno, to bi nam taj etat izpao jedan put previsok, a drugi put prenizak. U nepovoljnom slučaju moglo bi se pako desiti, da bi mi po tom načinu ustanovljenja etata imali posjeći celu šumu u prvoj polovici obhodnje, čime bi bio izigran princip potrajnosti uživanja šuma, što ga sam zakon zahtjeva. Biti će, da je kr. zem. vladi prigodom sastavka naputka sigurno bio poznat Hufnaglov način ustanovljenja etata, ali se ipak nije za njega odlučiti mogla, a kako vidimo iz posve opravdanih razloga.

Ne će biti s gorega, ako napomenem što glede sastavka gosp. programa propisuje würtemberžki naputak. On veli: (§ 16.)

»Die Wirtschaftspläne für kleinere Wirtschaftsbezirke unter 30 ha werden nach § 5 als sogenannte „technische Gutachten« bezeichnet, womit gesagt werden will, dass hier die Verhältnisse so einfach sein können, dass oft schon wenige kurze Bemerkungen in zwangloser Form genügen, um für das nächstliegende Jahrzehnt die erforderlichen wirthschaftlichen Vorschriften darin niederzulegen.

Unter den einfachsten Verhältnissen und bezw. bei ganz kleinem Waldbesitze der Körperschaft wird bei nutzbarem Holze die Aufnahme des Vorrats und die Bestimmung der Zeit der Abnutzung, sowie der Art der Wiederverjüngung genügen, in ganz jungen Beständen wird es sich öfters nur um Anordnung von Reinigungshieben, Kulturnachbesserungen oder Zwischennutzungen handeln und damit die Aufgabe des Taxators für jetzt schon erschöpft sein und dergl.

Anders dagegen liegen die Verhältnisse, wenn der Waldbesitz einer Körperschaft einen solchen Umfang hat, dass wenigstens annähernd auf Einrichtung eines Nachhaltsbetriebs abgehoben werden kann oder die Körperschaft auch des geringen Umfangs des Wirtschaftsverbands unerachtet auf die Anbahnung einer nachhaltigen Wirtschaft Wert legt.

Zatim: »In dem letzterem Falle (zahtjev potrajnosti užitaka) sollte, wenn möglich, eine Altersklassenübersicht bei Hochwaldungen nicht fehlen und es wird sich öfters auch der Gang der Nutzungen unter Verzicht auf eine systematische Einteilung in annähernd gleich grosse Abteilungen nach vorhandenen Unterabteilungen beziehungsweise Bestandesverschiedenheiten auf der Karte darstellen und in der Weise ordnen lassen, dass auf eine allmähliche Berichtigung der Altersklassen einigermassen Bedacht genommen wird.«

Malo iza toga navodi se: »Im Allgemeinen lassen sich für die Behandlung der sogenannten technischen Gutachten bei der Verschiedenheit der Verhältnisse nicht wohl bestimmte Vorschriften geben (a pisac pripomenaka zahtjeva precizne odredbe) und mag es an der Andeutung genügen i t. d.«

Ovaj propis bio je sadržan već u starom würtemberžkom napatku od g. 1878., a pridržan je u celosti i prigodom nove redakcije toga napatka g. 1898. Ali zato nije u Würtemberžkoj nikomu palo na pamet — meni barem nije poznato premda pratim stručnu literaturu — da tomu propisu prigovori a kamo li da tamošnje oblasti radi toga napada i to načinom i tonom, kojim se izvoljeva služiti pisac.

On na ime u sliedećoj stavci odmah veli, da je našim napatkom dozvoljena i »treća vrst uredjajnog elaborata: »uredjajni zapisnik«, dok istodobno §§ 52 i 53 dopuštaju jošte moguće odstupe od gospodarstvene osnove i od gospodarstvenoga programa kao i od uredjajnoga zapisnika«, pak da te neodlučnosti i ti »Hinterthürli« ne stoje u skladu sa onom preciznošću i ozbiljnošću, koja je potriebna takovim stručno-tehničkim odredbam.« Doista vrlo smjela rieč!

Tko točno i savjestno pročita naš naputak, viditi će, da on u § 43 razlikuje dvie vrsti programa — slično kao i würtemberžki — pak veli da je kod posve jednostavnih prilika dovoljno, da se taj program može sastaviti u obliku uređajnog zapisnika (würtemberžki naputak kaže »in zwangloser Form«) bez svakih skrižaljka. Kod većih šumskih površina, gdje se može zavesti potrajno i pravilno šumsko gospodarenje, da se taj program sastavi sa skrižalkama prema odredjenim obrazcima.

Iz toga biva jasno, da uređajni zapisnik u ovom slučaju nije nikakova treća vrst uređajnog elaborata, nego jednostavniji oblik gospodarstvenog programa.

U § 52 pako sadržaje naš naputak ustanovu, da se gospodarstvena osnova može u šumah, gdje su jednostavniji gospodarstveni odnošaji ujednostručiti, pak da u tom slučaju može odpasti opis medja (na ime obrazac), te da se glede toga nuždni podatci imaju navesti u opisu šuma; nadalje da može odpasti posebni obrazac za izkaz površina, pak da se površine mogu izkazati u opisu sastojina ili u skrižaljci dobnih razreda, eventualno, da se za gospod. osnovu može upotrebiti obrazac 13.

Svatko će po tom viditi, da se tu radi samo o formi, koja će se izradku dati, i dopušta, da kod jednostavnijih prilika ne treba izradjivati sve one obrasce, koji su za gosp. osnovu propisani. U mjesto da je dakle u naš naputak uvršteno više obrazaca za gospodarstvenu osnovu, učinjeno je to u §. 52. riečima.

Kad se je pisac bacio na takav posao, morao je znati, da primjerice würtemberžki naputak sadržaje 4. različita obraza za gospod. osnovu tako, da si uređajnik ili korporacija može izabrati obrazac, koji hoće.

U § 53 našeg naputka sadržana je pako ustanova, da se dozvolom kr. zem. vlade može upotrebiti i drugi način uređenja šumskog gospodarstva i ustanovljenja prihoda šume, nego li je

propisan naputkom, ako to zahtjevaju posebni mjestni, stojbinski i sastojinski odnošaji ili potrebe šumoposjednika.

Po mojem je mnijenju ova ustanova naputka vrlo shodna. Njom se izilazi u susret posjednikom šumâ, koje su zakonom od 26. ožujka 1894 stavljene pod osobiti javni nadzor. Kako je poznato, te su šume vrlo različitih posjedovnih kategorija (§§. 1 i 14 zakona.) Mnoge od njih spadale su prije g. 1894. među šume privatne, pak se do toga vremena u pravilu nije mogao za te šume niti zahtjevati sastavak gospodarstvene osnove. Opravdano je stoga, da se je i u samom naputku vodilo računa o eventualnim posebnim odnošajima i potrebama dotičnih šumoposjednika, pak ovima u izgled stavilo, da se od njih ne će imperativno zahtjevati, da svoje šumsko gospodarenje udese po propisima naputka, ako je to suprotno njihovim posebnim interesima.

Ako se pisac bavi takovim stvarima, znati će, da se je ugarskom naputku za uredjenje šuma baš u tom pogledu prigovorena, jer on sličnih polakšica ne dopušta.

Time bi bio dokazao, da se pišćeva izjava, »da te neodlučnosti i ti »Hinterthürli« ne stoje u skladu sa onom preciznošću i ozbiljnošću, koja je potriebna takovim stručno-tehničkim ne temelji na objektivnom prosudjenju stvari, već da je potekla valjda iz lih o s o b n o g kakovog razloga.

Pisac vraća se sada opet na prigovor, kojega je na str. 71 naveo, pak veli, da je naputak »što je glavno: cilj i svrha budućeg uredjenja riešio obćenito držanim teoremom samo u šest redaka § 14, a da se na promjenu vrsti drveća osvrnuo nije, dok je pretvorbe vrsti uzgoja u § 35 samo svotno obradio«, a malo dalje navadja, »da je uredjajni naputak sadanjim svojim sadržajem samo polovicu svojega zadatka riešio, jer se na promjenu vrstih drva i osjeganje gospodarstvenih napremica pojedinih zem. zajednica, niti načelno osvrnuo.«

Tu moram pisca uputiti na ono, što sam glede toga već prije naveo. On ne pozna duba provedbene naredbe i naputka, koji sačinjavaju jednu celinu, a nije si dao niti truda, da ih

pomnije pročitati. Inače bi morao znati, da provedbena naredba (§ 3) propisuje, da će šumarski stručnjak, koji bude gospodarstvenu osnovu izradjivao, sporazumno sa zastupnici posjednika medju inim ustanoviti: vrst gojit se imajućeg drveća, vrst uzgoja, visinu obhodnje, način pomladjivanja, sječni poredak, način uživanja glavnih, medjutimnih i nuzgrednih užitaka, kao i ine eventualno nuždne mjere, koje se odnose na buduće gospodarenje.

Ako se pako izmedju šumarskog stručnjaka i zastupnika posjednika ne bi mogao sporazum polučiti, tada će o preporonom pitanju odlučiti u naredbi navedene oblasti u molbenom tečaju.

Tko će sad zahtjevati, da se u naputku čine kakovi detaljni i obvezatni propisi? Već sam prije naveo, da ne bi moglo biti opravdana prigovora niti onda, kada naputak o tim stvarima ne bi bio niti rieči spomenuo.

Nu naputak se je ipak u obćenitim crtama, kako se drugačije nije niti učiniti moglo, dotaknuo svrhe i cilja budućeg šumskog gospodarenja. Pri tom je na potrebe posjednika uzet neprestani obzir.

Naputak veli:

da se u budućem šumskom gospodarenju imade cilj opredieliti prema potrebama posjednika (§. 14. al. 2.);

da u glavnom valja nastojati, da se zavede uzgoj visokih šuma, nu ako mjestne prilike i posebne gospodarstvene potrebe posjednika zahtjevaju, da se može zavesti uzgoj srednje ili nizke šume (§. 16.);

da kod izbora vrsti drveća valja uzeti obzir na potrebe šumoposjednika;

ako je pako nastala potreba ili ako bude odlučeno, da se dosadanja vrst drveća izmjeni drugom vrsti, valja paziti imali ova izmjena biti trajne naravi i t. d. (§. 17.)

da u ostalom obhodnja ovisi o stojbinskih odnošajih, vrsti drveća, sadanjem stanju dobnih razreda s jedne, a gospo-

darstvenih potreba šumoposjednika s druge strane (§, 18. al. 4.);

da kod izbora načina sječe valja uvažiti medju inim potrebe šumoposjednika (§ 19 al. 1);

da se kod uporabe nuzgrednih užitaka imaju uvažiti sve potrebe posjednika i postojeće prilike (§ 20);

Premda dakle naputak neprestano naglašuje, da se kod ustanovljenja budućeg šumskog gospodarenja na potrebe posjednika ima uzeti obzir, to ipak veli pisac, da se naputak »na promjenu vrsti drva i osjeganje gospodarstvenih napremica pojedinih zem. zajednica, niti načelno osvrnuo nije.«

Svoje potrebe znati će ovlaštenici zemljištnih zajednicah najbolje sami, a naputak neprestano naglašuje neka šumarski stručnjak na te potrebe obzir uzme.

Uredništvo »Š. l.« izvolilo je navedeni prigovor g. kritičara popratiti opazkom, da bi bilo shodno izdati k naputku još poseban komentar, kojim bi se pojedine točke naputka još potanje protumačile i pojedinimi primjeri objasnile.

Ja to mnijenje ne mogu dieliti, i to s razloga, što sam ga već napred naveo, jer se na ime, po našoj provedbenoj naredbi načela budućeg šumskog gospodarenja u šumah posjednika, navedenih u §. 1. zakona, imaju eventualno u molbenom tečaju po za to odredjenim oblastima ustanoviti. Tu je onda svaki komentar suvišan, jer će se u svakom pojedinom konkretnom slučaju odlučivati po prilikama i potrebama, koje će predležati u svakom pojedinom slučaju. Povrh toga sam mnijenja, da izdanje takovog komentara ne spada na zem. vladu, jer kad bi bila smatrala dopustivom izradbu detailiranih propisa, bila bi to odmah u naputku učinila. Tu je otvoreno polje privatnoj ambiciji, a naročito stručnjacima, koji se ovim predmetom znanstveno bave.

A sada da vidimo, kakove predloge iznaša pisac pripomenaka.

On se ponajprije obara na siromašnu bukvu, pak veli da ne može dopustiti, »da imade svrha uredjenja bu-

dućeg gospodarenja biti ta, da mi ovlaštenikom osjeguramo samo što potrajniji i što veći godišnji etat na buk o v o m o g r i e v u »; već da uz osjeguranje godišnjeg prihoda imamo uzgojiti novčano što vriednije sastojine. Zatim misli pisac »da bi imala biti jedna od glavnih dužnostih kr. kot. šumara, da prigodom sastavka uredjajnog izradka svu važnost istoga osloni na pretvorbu takovih čistih sastojina u mješovite, da izvede u tim šumama čiste sječe, da posječene površine zasadi hrastom kitnjakom«, i t. d.

Iz do sada navedenoga, a još više iz nastavka (str. 78.), što ga je pisac u zvučnim frazama udrobio, vidimo, da bi on timi šumami manipulirao, kao da se u njima može voditi p o s v e s l o b o d n o šumsko gospodarenje. Pri tom on zaboravlja, da se moraju kod toga pitati i o v l a š t e n i c i z e m. z a j e d n i c a (kako to odredjuje zakon i provedbena naredba). A tko pozna prilike, biti će odmah uvidio, da ono, što predlaže pisac, ne će svagda odgovarati potrebama ovlaštenika. Biti će sjegurno vrlo mnogo slučajeva, gdje će baš u bukovih šumah biti jedini cilj gospodarenja proizvodnja što većeg godišnjeg etata na bukovom ogrievu. I kod naših imovnih obćina u Krajini bili bi mi sretni, kada bi ga svagdje dosta imali. Uz to bi onda mirne duše halalili i čistu sječū (!) i sjetvu žira i uzgoj budućih novčano što vriednijih sastojina.

Ja bi s toga našim kr. kot. šumarima preporučio neka se oni liepo drže §. 3. naredbe, pak neka nastoje glede budućeg gospodarenja u šumi p o s t i ć i s p o r a z u m s a o v l a š t e n i c i, uvažujući sve potrebe naroda. U koliko se taj sporazum nikako postići mogao ne bi, neka svoje stručno mnijenje, smjerajuće na boljitak šume i probit zem. zajednica, odlučno zastupaju i stručno obrazlože, te dalnju odluku prepuste na to pozvanim faktorom. Nikako ne bi mogao svjetovati kr. kot. šumarima, da se povedu za savjetima, koji se očito kose sa postojećim propisima.

Razumjeva se samo po sebi, da će se u šumah zemlj. zajednica, kako to i pisac posve suviše navodi, moći zavesti

i prelazno poljsko gospodarenje i kolosjeci, i štaparenje, i sjek na glavu i okresno gospodarenje i stelarenje (za ovo propisuje naputak i sastavak osnove), a ja ću primetnuti još i uzgoj fašina i sve ono, što bi odgovaralo potrebi ovlaštenika, a ne bi se protivilo postojećim zakonima i propisima.

Pisac nije u svojim predlozima iznio nikakove nove misli, a stavlja i predloge, koji će biti često neprovedivi.

Završujući svoje načelne prigovore, prigovara pisac naputku glede revizije osnove te veli, da naputak »kad je već svako razdoblje rastvorio u dvie desetgodišnje uporabne poluperiode, tad je mirne duše mogao propisati i provedbu desetgodišnje revizije« Pisac razpreda taj svoj prigovor opet na daleko i široko, baca frazama amo i tamo, a meni ne preostaje opet drugo, već da citiram odnosne ustanove naše naredbe odnosno naputka.

U §. 15. provedbene naredbe sadržane su glede revizije gospod. osnove sliedeće ustanove: »Odobrene gospodarstvene osnove imaju se **u pravilu svake desete godine** podvrći običnoj reviziji, a svake dvadesete godine glavnoj reviziji (§. 47, naputka za sastavak gospodarstvenih osnova odnosno programa)“.

Zatim: »U slučaju potrebe vlastna je kr. zem. vlada u svako doba odrediti reviziju gospodarstvene osnove i t. d.«

Tu je pisac bio dakle, kao i dosele, loše sreće sa svojim prigovorom, jer opet nije točno pročitao pozitivne ustanove.

Povrh toga je u §. 47. naputka navedeno, da se glavna revizija obavlja nakon dva ili više desetgodišta. Razlika izmedju obih revizija vidi se iz ustanova §. 51. naputka.

Ako je gospodarstvena osnova bila valjano sastavljena, odnosno ako ne ima bitnih promjena u gospodarenju, tada će se glavna revizija obaviti nakon više decenija, a u protivnom slučaju biti će već prva revizija gosp. osnove glavna revizija. U ostalom upućujem glede toga na moj članak, što sam ga prošle godine u »Šum. listu« o tom predmetu napisao.

Time bi bio svršio sa načelnim prigovorima pisca pripomenaka, a sliedećim osvrnuti ću se na prigovore, što ih je pisac iznio, glede pojedinih propisa naputka.

(Nastavit će se.)

LISTAK

Šumarsko i gospodarsko knjižtvo.

Novo je izašlo :

Dengler: Untersuchungen über die Verbreitungsgebiete einiger forstlich u. pflanzengeographisch wichtigen Holzarten in Nord- u. Mitteldeutschland. Ciena 6 K.

Gerhardt: Fischwege u. Fischteiche. Die Arbeiten des Ingenieurs zum Nutzen der Fischerei. Ciena 6.

Heinrich: Dünger u. Düngen. Anleitung zur Verwendung von Stall- u. Kunstdünger. Izašlo u Berlinu kod Parey'a. Ciena 1·8 K.

Promet i trgovina.

U prošlom broju spomenuli smo, da se promet s raznom robom na drvarskom tržištu dobro razvija, te da su povodom togā i cienne te robe u glavnome povoljne. Zadnjih mjesec dana nije se situacija u nikojem pogledu znatnije promienila. Polag izvještaja „Holz-Zeitunga“, — novinah, koje izlaze kao prilog „Agramer Lloyd“, — priobćenog u zadnjem broju spominje se samo to, da je prodja mekane robe postala nešto slabijom, nasuprot pako, da se je za francuzku hrastovu dužicu, naročito slavonsku, počelo već sada nešto više pitati. Ovo je povoljan znak i to tim više, pošto je poznata činjenica, da francuzki importeri redovno iz svoje reserve izstupaju istom koncem svibnja i kasnije, kad je već pogibelj proljetnih mrazova definitivno minula. — Ostala hrastova roba još je sveudilj u dobroj cieni, dapače mnogi drže, da će ciena toj robi još i porasti, i to s razloga, što misle, da se ne će te vrsti robe toliko ove godine na tržište donieti, kolika je na njoj potreba.

Proti „gornjo-krajiškoj željeznici“, o kojoj smo u prošlom broju izviestili, diglo se je javno mnijenje, jer je nezadovoljno s linijom Ogulin—Bihač, koja da bi osobito štetna bila po naše primorske luke, naročito po grad Senj ; a mnogi su nezadovoljni i zbog toga, što je rečeno, da

se ta pruga ima izgraditi kao uzkotračna poput pruga bosanskih. Doista se moraju naše luke bojati pogibelji, da se promet njihovoga zaledja od njih ne odvrne, a to bi dobrim dielom i bilo uslied priključka oglašene pruge na riečku prugu. Prigovori glede uzkotračnosti mislimo, da nisu od tolike važnosti.

Različite vesti.

† **Hugo Hitschmann.** Dne 17. pr. mj. umro je u Beču u dobi od 66 godina Hugo Hitschmann, muž, koji si je naročito za peoridičku literaturu gospodarsku i šumarsku u Austriji stekao velikih zasluga, to je s toga u krugovih gospodara i šumara bio poznata ličnost. Naročito i u krugovima šumara stekao je mnogo prijatelja time, što je prvi pokrenuo izdanje šumarskoga tjednika pod imenom „Oesterr. Forstzeitung“, koji i danas još pod imenom „Oesterr. Forst- u. Jagdzeitung“ izlazi u Beču, te je i u našim domaćim šumarskim krugovima poznat i uvažen časopis. Pokojnik službovao je u mladim danima u Osredku u Hrvatskoj te je s tog imao i u Hrvatskoj mnogo znanaca i prijatelja. „Slava mu“!

Državni izpit za samostalno vođenje šumskoga gospodarstva, koji bi se bio imao u proljetnom roku o. g. dne 25. i sljedećih dana pr. mj. obdržavati, morao se je zbog nenadano buknulog željezničkog štrajka odgoditi, to će se istom dne 2. svibnja i sljedećih dana u Zagrebu držati. Izpitu u ovom roku prijavilo se je u svemu jedanajst kandidata. O uspjehu ispita izviestit ćemo u sljedećem broju.

Šumski požari. Netom što je nastalo proljeće, već se je desilo više velikih šumskih požara u susjednoj Ugarskoj, te je žrtvom plamena palo već nekoliko tisuća rali šume.

Šume u austrijskim zemljama polag stanja u g. 1903. Sveukupni prihod državnih šuma i zavoda u Austriji, preliminiran je, glasom državnog proračuna za t. g. 1904., sa ukupno 15,583.720 kruna, prema 14,865.000 kruna u prošloj godini 1903. tomu nasuprot stoji razhod iliti izdatak od 13,260.850 K. (God. 1903. iznosio je 12,321.990 K.), pokazuje se dakle prema tome čisti prihod od 2,322.870 K. (prema 2,543.670 K. u god. 1903.). Površina državnih šuma u Austriji, obsizala je koncem g. 1902. sveukupno 1,140.211 ha, od koje površine i opet otpada na same šume 715,375 ha, na gospodarska zemljišta 76,298 ha, ostatak od 348,538 ha pako na neproduktivna tla.

Prihod na drvu u tim šumama izkazan je za g. 1904., sa ukupno 2,167.742 km., i to 1,108.939 m³ goriva i 1,073.180 m³ građevnog i tvorivog drva, te 108.130 hl. drvenog ugljena.

Novčana vrijednost početnih materijalnih zaliha ocijenjena je sa 3,342.247 K. a konačne tvarne zalihe pako sa K. 3,283.284. Čisti prihod

u novcu iznaša prema tome po hektaru šume poprečno K. 4·53, odnosno uračunanjem vrijednosti za služnosti sa K. 6·45.

S obzirom na pojedine zemlje, zapremaju šume ukupno u Dalmaciji 16·5‰, u Galiciji 24·8‰, u Moravskoj 25·8‰, u Austrijskom Primorju 26·2‰, u Českoj 28·6‰, u Dolnjoj Austriji 32·2‰, u Salzburškoj 32·3‰, u Šlezkoj 38·8‰, u Tirolu sa Voralbergom 38·7‰, u Štajerskoj 40·3‰, u Kranjskoj 40·8‰, u Koruškoj 44·6‰, a u Bukovini 45·4‰ od sveukupne zemaljske površine.

Što se tiče plaća državnih šumarskih činovnika u Austriji, to pripada šefu šumarstva, ujedno ministarskom savjetniku, u V. dnevnom razredu plaća od 10.000—12.000 K., k tomu još službovni doplatak od 2000 K., a u ime dnevnica 21. odnosno 14 K. na dan.

Šumarskom nadsavjetniku sa VI. činov. razredom, plaća sa kruna 6400—8000, služb. doplatak od 540—1600 K., i dnevnica od 11 do 16 K.

Šumarskom savjetniku sa VII. činov. razredom; plaća od K. 4800—6000, služb. doplatak od 560—1400 K. i dnevnica od 13 odnosno 9 K.

Šumarniku u VIII. činov. razredu, plaća u K. 3600—4400, službovni doplatak od 480—1200 K. i dnevnica od K. 10, odnosno 7.

Šumarskomu upravitelju sa IX. činov. razredom, plaća K. 2800—3200, službovni doplatak od 400—100 K. te dnevnica od 8 odnosno 6 K.

Šumarskim pristavom u X. činov. razredu, plaća od 2200—2600 K. službovni doplatak od 320—800 K., te dnevnice od 7, odnosno stegnuto 5 K.

C. i kr. šumarski elevi pako dobivaju u ime adjutuma kako već prema mjestu i dobi službovanja K. 1000—1200.

Koliko izdaje Austrija za svoje lугarske škole? Prema državnom proračunu za t. g. 1904. iznašaju ovogodišnji redoviti izdatci lугarske škole u Gusswörku K. 11,680, oni lугarnice u Idriji K. 8680, u Hallu K. 10.820, u Bolehovu K. 14.280, dakle u svemu K. 45.460. Ukupni vlastiti prihodi tih učilišta pako izkazanicu sa tek K. 270.

Troškovi c. i kr. šumarskog pokusnog zavoda u Mariabrunnu kod Beča iznašaju glasom državnog proračuna za t. g. 1904. sveukupno K. 70.820, kojemu izdatku nasuprot stoji prihod od K. 920.

Od spomenutih izdataka, otpadaju na sama osobna beriva K 35.080, i to napose na plaću i beriva ravnatelja zavoda K. 8640, plaće trojice pristava K. 13.440, za tri aspiranta K. 2200, a za dva dalnja zavoda na službovanje pridieljena činovnika K. 9160, te napokon beriva zavodskoga vrtljara sa K. 1640.

Od ostalih troškova otpada na dnevnice, nadnice, pripomoći i nagrade K. 6420, na troškove oko samih pokusa (uključivo radnje oko

šumarske metereologije) K. 16.480, na putne troškove osoblja K. 3000, za izdanje publikacija i zavodskog viestnika K. 2700, a na pisarničke i kancelarijske troškove K. 2000.

Prihodi od pristojba za iztraživanje šumskoga sjemenja iznašaju oko K. 100, a prihod pretplatnine za viestnik K. 200.

Status šumarsko tehničkog osoblja u Hrvatskoj i Slavoniji.

Kako nam to danomice po raznim časopisima objelodanjene razprave dokazuju, nije još sveudilj. mnogima tih pisaca poznat pravi broj u Hrvatskoj i Slavoniji danas u službi stojećeg šumarsko tehničkog i upravnog osoblja, a pošto se onda na temelju tako krivo priobćenih podataka često onda i isto tako krivi zaključci stvaraju a stvarati moraju i u javnosti šire, eto u kratko pravo stanje stvari:

Državnih šumarskih činovnika kod erežijalne šumske uprave u Hrvatskoj i Slavoniji namješteno je poprečno 86.

Status šumarskih činovnika kod t. zv. krajiških imovnih obćina iznaša danas oko 130—135 namještenika.

Status zemaljskih šumarskih tehničara političke uprave — zajedno s onima šumarskoga odsjeka kod unutarnjeg odjela kr. zemaljske vlade iznaša u svemu 80—85 namještenika.

Broj u privatnoj službi kod raznih vlastelinstva, zatim zemljištnih zajednica, gradova, plemćkih obćina, kaptola. biskupija i manastira, stojećih šumarskih činovnika u zemlji iznaša ukupno 110—115, pa ako k tomu onda pribrojimo još i dva profesora šumarstva na kr. šumarskoj akademiji, to dobivamo sveukupno status od kojih 410—425 šumarskih tehničara.

A pošto polag iskustva i statistike, poprečno doba službovanja kod šumarskog činovništva samo 33 godine iznaša, dočim se smrću godimice isto tako poprečno 2·5—3% mjestah izprazni, to se prema tome može poprečna svakogodišnja potreba šumarskog pomladka u Hrvatskoj i Slavoniji uzeti sa bar 15—20 (držimo, da je to, pogotovo uz znatan import sa strane, odviše. Ur.) kandidatah, a to je i opet broj, koji predmjeva, da bi se kod nas imalo poprečno svake tri godine ukupno bar 40—50 mladića posvetiti šumarskim naukama i to uzimajuć pri tom samo trogodišnje naukovanje, te bez obzira i na to, da se mnogi tih kandidata, nakon svršenih šum. nauka, onda ipak konačno šumarstvu i ne posvećuje.

—k.

Njemačko šumarsko društvo brojilo je godine 1903. ukupno 1913 članova, od tih bilo je državnih činovnika 1099 ili 58%, a ostalih 800 ili 42%. Članovi ti zastupaju ukupno 5,600.000 ha. ili ti 40% od sveukupne šumske površine njemačke države, a od ove površine otpada i opet na državne šume 3,510.000 ha. a na ostali šumski posjed pako 2,090.000 ha. u okruglom. Po državama bila je zastupana kraljevina

Pruska sa 923 člana ili 48⁰/₀, kraljevina Bavarska sa 172 člana ili 9⁰/₀, Würtemberžka sa 86 člana ili 4⁰/₀, Badenska sa 103 člana ili 5⁰/₀, kraljevina Saska sa 156 člana ili 8⁰/₀, a ostatak od ukupno 383 člana ili 23⁰/₀ otpada na ostale njemačke zemlje. Predsjednik bio je društva carski nadšumarnik Ney u Metzu. Prihod društva iznosio je g. 1903. ukupno 20.900 Maraka, razhod 12.300 Maraka preostao je dakle višak od 8000 Maraka.

Prošlogodišnja glavna skupština obdržavana je 11. i 12. kolovoza u Kielu; skupštini je prisustvovalo više od 500 učesnika članova.

Na skupštini su razpravljena među inim i sljedeća pitanja: „Koja su iskustva u novije doba učinjena s obzirom na šumske zajednice, i koja su se sredstva pokazala shodnina za unapredjenje istih“? Zatim: „Kakova su iskustva stečena s obzirom na pošumljena pustoših po sjeverozapadnoj Njemačkoj?“

Osim toga još su razpravljena i pitanja o uredjenju sjemenjara za dobavu borovog sjemenja (Kiefernсамendarrn) kao i uredjenju vatro-javnih postaja (Feuerwachtürme) po šumama.

—k.

Proizvajanje špirita iz pilovine. Norvežki lučbar Simonson u Christianiji pronašao je novi jeftini način proizvodnje špirita iz pilovine. U tvornici što ju je Simonson prošle godine u to ime podigao, prerađuje se pilovina pod velikim tlakom sa sumpornom kiselinom tako, da se pri tom staničevje drva pretvara u slador, koji se onda s pomoćju kvasa na slični način sve do vrienja dovodi, kako je to i do sada bilo običajno kod proizvodnje špirita. Alkohol koji se usljed tog vrienja razvija, taj se onda destilira tako, dok svojom vrstnoćom ne postane skroz ravan onomu, koji se je i dosadašnjim načinom proizvodnje dobivao. Sto kilograma pilotine daje 6 do 7 litara čistog špirita, nu osim toga dobivaju se pri tom još i neki drugi vriedni nuzproizvodi, poput methyalkohola i octene kiseline. U norvežkoj se je do sada plaćao špiritus dobiven iz krumpira po 100 kg. sa 25 Maraka, dok sada na gori opisani način iz pilovine proizvedeni špirit samo 15.60 Maraka stoji. Kako i u nas mnoge pilane još prekomjernu količinu, dosada u obće neuporabive pilotine proizvadjaju, bilo bi vredno, da se tom novom izumu i kod nas primjerena pažnja posveti.

—k

Veliki kongres šumara obdržavati će se mjeseca rujna t. g. povodom svjetske izložbe u St. Louisu u Americi. Kako razna američanska šumarska društva sama ukupno više od 750.000 članova broje, to se sazivači kongresa, kojima je na čelu general Mithebl, nadaju da će tom sastanku prisustvovati kojih 150.000 članova šumara.

Šumari sami, koji su tamo po vojničku organizovani, sačinjavaju uniformiranu zajednicu sa više od 80.000 (? Ured.) članova, od kojih

da će više od 5 hiljada njih, za vreme spomenutog kongresa stanovati u posebnom logorištu na izložbi. T. z. „kraljevski susjedi“ to je ženska zajednica sa kojih 140.000 članova, kojoj je zadaća promicanje interesa šumarstva, da će takodjer biti sa kojih 20.000 članova na tom kongresu zastupana.

Ova nam viest doista „amerikanski“ zvuči. Uredn.

Umjetno drvo priredjeno iz treseta, novo gradivo. Arhitekta Hemmerling u Draždjanima, pronašao je način, kojim se i manje vredni treset po patentiranom postupku Helbinga, može pretvoriti umjetnim načinom u njeku vrst drva. Helbing uzimlje u to ime svježe iskopani treset, kojemu još u vlažnom stanju primješa stanovitu količinu vapnenog hidrata njeke aluminijske mješavine, a ciela se ta smjesa onda preša i suši. Tako dobivene ploče, moći je onda isto tako obradivati kao što i drvo, moći ih je polivati i ličiti, a uza sve to još su za 33 do 50% jeftinije od hrastovoga drva. Izradjeno to umjetno drvo nije higroskopično, a moći ga je svagdje upotrebiti bez svakog daljnog ličenja ili impregnacije. Osobita je vrijednost tog tresetnog drva osim velike njegove čvrstoće još i ta, da je nećutljivo protiv topline kao i raztrošbi od gljivica. Polag iztraživanjah kr. saskog pokušališta u Draždjanima, spada to tresetno drvo među „polagano goruće“ tvari, pak je s obzirom na to osobito sgodno i za takove gradjevine, kojima prieti pogibelj od požara. Nepromjenljivost toga drva u vodi i na zraku, čine ga uz to osobito sgodnim za uporabu u brodogradnji kao i kod gradnje željezničkih vagona, zatim za nutarnje gradnje kod zgrada, za taracanje cesta i u tvornicama, kao što i za proizvodnju željezničkih podvala, u koje se svrhe ne treba ni impregnirati. Trdoća i otpornost tog novog gradiva odgovaraju posvema onomu tvrdih vrsti kod naravnog drva.

Budu li se sve te predmjeve i doista obistinile, biti će taj izum od neizmjerne važnosti po unovčenje mnogih po svem svijetu velike površine zapremajućih a danas većim dielom još pustih i bezvriednih tresetištah.

Šume u Njemačkoj. Glasom podataka priobćenih u „Vierteljahreshefte zu Statistik des Deutschen Reiches“ zapremahu šume, g. 1900 u Njemačkoj oko 14 milijuna ha. iliti 26% od sveukupne površine tla. Od toga dolazi na šume četinjače oko 9½ milijuna, a na listaće šume 4½ milijuna hektara, pri čemu je još i to iztaknuti, da površina četinjastih šuma zadnjih 20 godina vidno raste na račun šuma listača. Od četinjastih šuma, zapremaju borici oko 5½ milijuna hektara, smrekvici 2½ milijuna, dočim na jelike jedva 300.000 odpada. Najviše šuma imade u pruskoj pokrajini Hessen-Nasau t. j. 40%, zatim sličde Brandenburžka, Poranjska, Šlezka i Westfalska. Od ostalih nje-

mačkih država imade najviše šuma u Bavarskoj, Würtemberžkoj i Elsas-Lothrinškoj — dakle u obće u južnoj Njemačkoj. U Bavarskoj i Saskoj umanjila se je šumska površina u posljednje vrieme dosta znatno — a nasuprot je opet porasla u Badenskoj, Oldenburžkoj i Meklenburžkoj. S obzirom na posjed, otpada na privatne šume 46⁰/₀, na državne 33⁰/₀ a ostatak od 21⁰/₀ spada obćinama. Prihod drva iznosio je u svim nje-mačkim šumama kojih 20 milijuna maraka za gradjevno drvo, 18 mili-juna za gorivo a 10 milijuna maraka za kiće. /

Broj 21.203.

Oglas.

U smislu naredbe kr. zemaljske vlade, odjela za unutarnje poslove od 5. siečnja 1883. br. 21295. ex 1881. obdržavati će se izpit za raču-narsku struku kod gospodarstvenih ureda imovnih obćinah u bivšoj hrv.-slav. Vojnoj Krajini dne 9. i sljedećih dana mjeseca svibnja 1904. u šumarskom odsjeku ove kr. zemaljske vlade, pred povjerenstvom, koje je u tu svrhu postavljeno.

Oni kandidati, koji se žele podvrći rečenom izpitu, imaju za do-zvolu polaganja istoga ispita svoje propisno obložene molbenice najkas-nije do 30. travnja 1904. podneti kr. zemaljskoj vladi, odjelu za unu-tarnje poslove, putem predpostavljenoga ureda, odnosno nadležne poli-tičke oblasti.

U Zagrebu, 8. travnja 1904.

Kr. hrv.-slav.-dalm. zemaljska vlada, odjel za unu-tarnje poslove.

Poziv na predplatu.

Želim izdati „Praktičnu geometriju ili geodeziju“ sa dodatkom tahimetrije i fotogrametrije, za prakt. inžinire, mjernike, geo-metre, za šumare i ekonomе, te za slušatelje srednjih škola i t. d., na temelju moga 27-godišnjeg iskustva kao profesor predmeta i prakt. inžinir.

Cijena djelu jest 5 K. nakon dostave knjige.

Pošto je izdanje ovisno samo o većem broju naručabah, to molim za što mnogobrojniju predplatu na podpisanu adresu:

F. pl. Kružić,

prof. tehn. srednje škole u Sarajevu.

Uređuje **Ivan Partaš**, prof. šum. akademije u Zagrebu. Tiskara **C. Albrecht (J. Wittasek)**.

SADRŽAJ.

	Strana
Usurpacija šumâ i pašnjakâ. Piše Gašo Vac, kr. kot. šumar	217—241
Šumarstvo u Srbiji na raskrstnici. Piše Divjak	241—252
Odgovor na pripomenke g. Dojkovica k naredbi o sastavku gospodarstvenih osnova za šume, podvrgnute osobitom javnom nadzoru. Piše Andrija Borošić, kr. zem. šum. nadzornik	253—285
Listak. Šumarsko i gospodarsko knjižtvo	285
Promet i trgovina	285—286
Različite vesti: † Hugo Hitschmann. — Državni izpit za samostalno vodjenje šumskoga gospodarstva. — Šumski požari. — Šume u austrijskim zemljama polag stanja u g. 1903. — Koliko izdaje Austrija za svoje lugarske škole? — Troškovi c. i kr. šu- marskog pokusnog zavoda u Mariabrunnu kod Beča. — Status šumarsko tehničkog osoblja u Hrvatskoj i Slavoniji. — Njemačko šumarsko društvo. — Proizvajanje špirita iz pilovine. — Veliki kongres šumara. — Umjetno drvo priredjeno iz treseta, novo gradivo. — Šume u Njemačkoj.	286—291
Oglasi	291

